

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку та аналіз розрахунків з постачальниками та
підрядниками»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти магістр
групи 1
Пуша О. В.
Керівник: Канцедал Н.А.
Рецензент: Губарик О. М.

Полтава 2025 року

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____
Наталія КАНЦЕДАЛ
14 листопада 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Пуші Ользі Володимирівні

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Методика обліку та аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками»

керівник роботи: кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування Канцедал Наталія Анатоліївна

Затверджено засіданням кафедри протокол № 5 від 07 жовтня 2024 р.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 11 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи:
фінансова звітність за 2022 – 2024 рр.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. Теоретико-методичні основи обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками суб'єктів державного сектору.

Розділ 2. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками

Розділ 3. Аналіз і контроль кредиторської заборгованості

5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження.

6. Дата видачі завдання: 14 листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи.	03.10.2024 р. – 29.10.2024 р.	
2	Складання та погодження розгорнутого плану та завдання на кваліфікаційну роботу	30.10.2024 р. – 14.11.2024 р.	
3	Опрацювання літературних джерел	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
5	Виконання теоретичного розділу роботи	15.11.2024 р. – 03.02.2025 р.	
6	Виконання аналітичних розділів роботи	04.02.2025 р. – 10.11.2025 р.	
7	Оформлення тексту роботи	11.11.2025 р. – 21.11.2025 р.	
8	Попередній захист роботи на кафедрі	24.11.2025 р. – 26.11.2025 р.	
9	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	27.11.2025 р. – 03.12.2025 р.	
10	Нормо-контроль	04.12.2025 р. – 10.12.2025 р.	
11	Захист кваліфікаційної роботи	22.12.2024 р. - 24.12.2025 р.	

ЗМІСТ

	ст.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ.....	9
1.1. Економічний зміст розрахунків з постачальниками та підрядниками	9
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення.....	18
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	30
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства.....	30
2.2. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками у підприємства	37
2.3. Відображення інформації про розрахунки з постачальниками та підрядниками у фінансовій звітності підприємства	47
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА.....	55
3.1. Фінансово-економічний стан підприємства	55
3.2. Аналіз структури та динаміки кредиторської заборгованості.....	68
3.3. Контроль за розрахунками з постачальниками та підрядниками.....	74
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87
ДОДАТКИ.....	98

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах реформування системи публічних фінансів України особливої ваги набуває питання організації бухгалтерського обліку, аналізу та контролю розрахунків у державному секторі. Для бюджетних установ, зокрема виправних колоній, ефективність управління розрахунками з постачальниками та підрядниками визначає не лише якість фінансово-господарської діяльності, а й здатність забезпечувати безперебійне функціонування установи, виконання службових завдань та дотримання вимог законодавства щодо цільового та раціонального використання бюджетних коштів.

Особливість діяльності установ виконання покарань полягає у високій відповідальності за своєчасність розрахунків за поставлені товари, виконані роботи та надані послуги, оскільки значна частина таких операцій стосується організації харчування засуджених, забезпечення охоронних заходів, утримання матеріально-технічної бази, енергозабезпечення, медичного обслуговування та інших соціально важливих потреб. Будь-які затримки або помилки в обліку можуть призвести до порушення режимних вимог, зриву господарських процесів і створення ризиків для безпеки установи.

У державному секторі, облік розрахунків здійснюється відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі, Бюджетного кодексу України, кошторисної дисципліни та розпорядчих документів Міністерства юстиції. Це вимагає чіткої організації документального оформлення, контролю за відповідністю зобов'язань бюджетним асигнуванням, ведення аналітичного обліку та постійного моніторингу дебіторської і кредиторської заборгованості.

Практика функціонування установ державного сектору свідчить, що однією з найбільш поширених проблем є несвоєчасність проведення розрахунків, перевищення або нерівномірність кредиторської заборгованості, недоліки внутрішнього контролю та невідповідність інформації в регістрах

обліку фактичним господарським операціям. У період воєнного стану ці проблеми посилюються через нестабільність постачання, зростання цін, обмеженість фінансування та необхідність оперативного ухвалення управлінських рішень.

Паралельно цифровізація державного сектору, впровадження автоматизованих систем бухгалтерського обліку, інтеграція електронного документообігу та контрольних модулів підвищують вимоги до прозорості облікових процедур та формують нові підходи до аналізу і контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Отже, актуальність теми дипломної роботи зумовлена необхідністю удосконалення методики обліку, аналізу та контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками у виправній колонії як установі державного сектору з метою підвищення ефективності використання бюджетних коштів, забезпечення достовірності фінансової звітності, своєчасності виконання зобов'язань і зміцнення фінансової дисципліни.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних, методичних і практичних аспектів організації бухгалтерського обліку, аналізу та контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками у державному секторі, зокрема у виправній колонії, а також розроблення пропозицій щодо підвищення прозорості, обґрунтованості та ефективності управління такими розрахунками.

Для досягнення поставленої мети у роботі передбачено виконання таких завдань: 1) розкрити економічну сутність та особливості розрахунків із постачальниками й підрядниками у державному секторі, з урахуванням специфіки фінансування та цільового використання бюджетних коштів у державних установах; 2) проаналізувати нормативно-правове забезпечення, що регламентує порядок обліку та контролю розрахунків у бюджетних установах, включаючи вимоги Бюджетного кодексу України, НП(С)БОДС та внутрішніх нормативних документів установи; 3) дослідити методику бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками у виправній колонії

відповідно до національних стандартів державного сектору та визначити її практичні особливості; 4) оцінити стан розрахунків та структуру кредиторської заборгованості установи, визначивши основні фактори, що впливають на своєчасність платежів, ефективність використання бюджетних коштів і фінансову дисципліну; 5) сформулювати пропозиції щодо вдосконалення аналітичного обліку та внутрішнього контролю розрахунків, спрямовані на підвищення прозорості операцій, мінімізацію порушень бюджетної дисципліни та забезпечення ефективного управління фінансовими зобов'язаннями установи.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є система бухгалтерського обліку, аналізу та управління розрахунками з постачальниками і підрядниками в установах державного сектору. Предметом дослідження є методичні, організаційні та аналітичні підходи до ведення обліку, контролю та аналізу розрахунків з постачальниками і підрядниками, що спрямовані на забезпечення прозорості, законності та ефективності використання бюджетних коштів.

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Метод теоретичного узагальнення та системного аналізу використано для розкриття сутності розрахунків з постачальниками та підрядниками, визначення їх ролі у фінансово-господарській діяльності установ державного сектору. Нормативно-правовий аналіз застосовано під час вивчення чинного законодавства України щодо організації обліку та контролю розрахункових операцій у бюджетних установах і спеціалізованих державних закладах. Методи вертикального, горизонтального та коефіцієнтного аналізу використано для оцінювання динаміки та структури кредиторської заборгованості, визначення впливу розрахунків із контрагентами на фінансовий стан установи. Економіко-логічні та порівняльні методи дали змогу зіставити діючу методику обліку з вимогами НП(С)БОДС та міжнародних стандартів, виявити проблемні аспекти ведення облікових операцій. Методи узагальнення, індукції та дедукції

застосовано для формування пропозицій щодо вдосконалення обліку, аналітики та внутрішнього контролю розрахунків у виправній колонії.

Наукова новизна дослідження полягає у розвитку методичних підходів до обліку та контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками в установах державного сектору шляхом обґрунтування та впровадження двох нових аналітичних інструментів – “Звіту про стан розрахунків з постачальниками” та “Реєстру авансів і їх закриття”. Запропоновані форми дозволяють систематизувати інформацію про кредиторську заборгованість, забезпечити прозорий моніторинг передоплат і фактичних поставок, зменшити ризики несвоєчасного закриття авансів та удосконалити управлінські рішення щодо планування бюджетних видатків. На відміну від чинних нормативно встановлених форм фінансової звітності, ці інструменти формують деталізовану базу для внутрішнього контролю та підвищують достовірність облікової інформації в діяльності державної установи.

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність дослідження полягає у можливості безпосереднього застосування отриманих результатів у діяльності державної установи для підвищення прозорості, своєчасності та достовірності обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками. Запропоновані форми внутрішньої звітності – “Звіт про стан розрахунків з постачальниками” та “Реєстр авансів і їх закриття” – можуть бути використані як інструменти оперативного контролю за рухом кредиторської заборгованості, дотриманням умов договорів, календарем платежів та бюджетною дисципліною.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися на засіданнях конференцій (м. Полтава, ПДАУ, 2025).

Публікації. В ході виконання кваліфікаційної роботи опубліковано 2 тези (у співавторстві) загальним обсягом 0,32 др. арк у матеріалах конференцій, авторський внесок становить 0,16 др. арк.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

1.1. Економічний зміст розрахунків з постачальниками та підрядниками

Функціонування установ виконання покарань, зокрема виправних колоній, визначається подвійною природою їх діяльності: з одного боку, це органи державної влади, що реалізують функції пенітенціарної системи; з другого – це суб'єкти господарювання, які здійснюють забезпечення матеріально-технічних потреб установи та можуть провадити виробничу діяльність. Така специфіка безпосередньо впливає на організацію бухгалтерського обліку та формування розрахункових операцій із постачальниками та підрядниками [11].

Установи Державної кримінально-виконавчої служби України функціонують на основі чітко регламентованих норм фінансового забезпечення, де ключовим джерелом фінансування є кошти державного бюджету, а також власні надходження від господарської чи виробничої діяльності засуджених. Відповідно, система обліку в таких установах повинна забезпечувати розмежування бюджетних і небюджетних потоків, прозорість витрат, дотримання норм цільового використання коштів і своєчасне відображення зобов'язань перед контрагентами [10].

Організація бухгалтерського обліку в установах виконання покарань має комплексний характер, оскільки поєднує вимоги державного фінансування, соціальної функції та специфічних умов діяльності. Функціонування виправної колонії формує низку економічних та організаційних особливостей, які безпосередньо впливають на порядок визнання, класифікації та оцінки зобов'язань, а також на систему розрахунків з постачальниками та

підрядниками [33].

По-перше, соціальна та безпекова місія установи зумовлює потребу у регулярних, передбачуваних постачаннях продуктів харчування, медикаментів, спецодягу, обладнання, комунальних і охоронних послуг. Забезпечення безперервності цих процесів потребує стабільного контингенту постачальників, тривалих договірних відносин і своєчасного виконання зобов'язань за укладеними договорами. Це формує значний обсяг короткострокових зобов'язань, які повинні погашатися в межах операційного циклу установи.

По-друге, система фінансування установи базується на державному бюджеті та жорстких лімітах бюджетних асигнувань, що встановлюються через кошторис. З огляду на це, будь-які розрахунки з постачальниками можливі лише в межах затверджених обсягів фінансування та з дотриманням процедур публічних закупівель. Отже, облік зобов'язань у пенітенціарній установі нерозривно пов'язаний із контролем за цільовим використанням коштів, відповідністю бюджетній класифікації, а також з дотриманням принципу прозорості [45].

По-третє, виправні колонії часто мають власну виробничу діяльність, у межах якої засуджені залучаються до праці, а установа закуповує матеріали, інструменти й обладнання. У такому разі облік розрахунків формується не лише за загальним, але й за спеціальним фондом, що створює специфічну структуру зобов'язань і потребує окремого контролю за їх погашенням.

По-четверте, діяльність пенітенціарної системи пов'язана з підвищеними вимогами до внутрішнього контролю та аудиту, оскільки установа оперує державними ресурсами, матеріальними цінностями та засобами спеціального призначення. Це зумовлює необхідність особливо чіткої документальної фіксації усіх розрахункових та договірних операцій [51].

Розгляд механізмів обліку зобов'язань і розрахунків з постачальниками є особливо важливим у контексті трансформаційних процесів у державному управлінні. Сучасні виклики – воєнні ризики, пандемія COVID-19, бюджетні обмеження, цифровізація та вимога публічної прозорості – роблять фінансовий

облік ключовим інструментом забезпечення стабільності та довіри до державних інституцій.

Фінансова прозорість. Зростаюча увага до протидії корупції та недоброчесності в урядових структурах підсилює значення відкритості та підзвітності фінансових операцій. Облік розрахунків із постачальниками стає основою для підтвердження доброго управління та раціонального використання публічних коштів [69].

Ефективність бюджетного управління. Використання бюджетних ресурсів повинно відповідати принципам економності й результативності. Облік зобов'язань та проведення розрахункових операцій сприяють оптимізації розподілу коштів між пріоритетними напрямками, що особливо важливо для установ із соціальною місією.

Фінансова стійкість. Нестабільні макроекономічні умови підсилюють необхідність оперативного реагування бюджетних установ на зміни. Своєчасне відображення кредиторської заборгованості та контроль за її динамікою забезпечують стабільність функціонування установи та захищають її від фінансових ризиків.

Цифровізація та автоматизація. Упровадження сучасних інформаційних систем відкриває можливості для підвищення точності облікових даних, автоматизації операцій та зміцнення внутрішнього контролю.

Відповідність міжнародним стандартам. Державні органи, що мають зовнішні зв'язки та взаємодіють із міжнародними інституціями, повинні забезпечувати порівнюваність фінансової інформації через застосування уніфікованих стандартів звітності [74].

Таким чином, дослідження особливостей обліку фінансово-розрахункових операцій у бюджетних установах – зокрема у пенітенціарних – дозволяє підвищити якість фінансової дисципліни, забезпечити прозорість та зміцнити спроможність установи виконувати свої функції в умовах змінного середовища.

Бюджетні установи, включаючи виправні колонії, функціонують не з

метою отримання прибутку, а для досягнення цільових показників і виконання державних програм. Це означає, що бухгалтерський облік має забезпечувати:

- облік і контроль бюджетних асигнувань;
- відображення власних надходжень, отриманих від діяльності установи;
- моніторинг їх використання відповідно до затверджених кошторисів;
- своєчасне та достовірне відображення кредиторської заборгованості.

Оскільки в діяльності установи одночасно функціонують бюджетні та позабюджетні (спеціальні) фонди, структура її зобов'язань має складний характер [74].

Це визначає потребу в детальній аналітиці розрахункових операцій, зокрема – у поділі зобов'язань за видами постачальників, типами контрактів, джерелами фінансування та строками погашення.

Для систематизації елементів, що формують розрахунки з постачальниками у структурі зобов'язань бюджетної установи, доцільно подати їх у вигляді узагальненої аналітичної таблиці. Вона дозволить: виокремити основні складові розрахункових операцій, визначити їх зміст, показати управлінський вплив кожного елемента на діяльність пенітенціарної установи. Нижче подано відповідну узагальнювальну табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Розрахунки з постачальниками у структурі зобов'язань установи

Елемент розрахунків	Зміст	Вплив на управління установою
Договори постачання	Закупівля товарів, робіт і послуг для виконання функцій установи	Визначають обсяг зобов'язань та потребу у бюджетному фінансуванні
Підтвердні документи (накладні, акти)	Фіксують факт отримання ресурсів і є підставою для визнання зобов'язання	Забезпечують законність витрат і своєчасність обліку
Кредиторська заборгованість	Нараховані, але не оплачені зобов'язання перед постачальниками	Вимагає контролю, щоб уникнути прострочень і фінансових ризиків
Авансові платежі	Попередня оплата товарів та послуг	Дає можливість регулювати поставки, але вимагає контролю за цільовим використанням
Розрахунки спеціального фонду	Зобов'язання, що виникають у межах виробничої діяльності	Визначають економічну самодостатність установи та її розвиток

Показані у таблиці елементи розрахункових операцій демонструють, що структура зобов'язань бюджетної установи є багатокомпонентною та охоплює як поточні, так і перспективні фінансові зобов'язання. Кредиторська заборгованість відображає вже нараховані, але ще не погашені суми, що потребують постійного моніторингу для недопущення прострочення та втрати фінансової дисципліни. Авансові платежі формують інший тип зобов'язань – передоплату постачальникам, яка дозволяє регулювати строки та обсяги поставок, але одночасно висуває підвищені вимоги до контролю за їх цільовим та своєчасним використанням. Окремий вимір мають розрахунки спеціального фонду, які виникають у межах власної виробничої діяльності пенітенціарної установи, забезпечують її додаткову економічну самодостатність та спрямовані на розвиток матеріально-технічної бази [5].

У своїй сукупності ці елементи формують цілісну систему фінансових взаємозв'язків установи з контрагентами. Вони відображають реальний обсяг відповідальності установи за отримані ресурси, обумовлюють потребу у раціональному плануванні видатків і визначають рівень фінансової гнучкості. Урахування зазначених особливостей визначає економічний зміст розрахунків із постачальниками та підрядниками в установах державного сектору. Такі розрахунки є проявом економічних зобов'язань установи, що виникають у процесі забезпечення її операційної, виробничої та соціальної діяльності. Вони охоплюють усі зобов'язання за отримані товари, роботи й послуги, оплата яких здійснюється в межах затверджених бюджетних асигнувань або власних надходжень відповідно до умов укладених договорів, забезпечуючи стабільність та безперервність функціонування установи [14].

Урахування зазначених особливостей визначає економічний зміст розрахунків із постачальниками та підрядниками в установах державного сектору. Такі розрахунки відображають економічні зобов'язання установи, що виникають у процесі забезпечення її операційної, виробничої та соціальної діяльності. Вони охоплюють зобов'язання за отримані товари, роботи й послуги, які підлягають оплаті у межах бюджетних асигнувань або власних

надходжень відповідно до укладених договорів.

Економічна сутність цих розрахунків полягає у забезпеченні:

- безперебійного функціонування установи, що на пряму залежить від своєчасності оплати поставчань;
- дотримання фінансової дисципліни, включаючи контроль за відповідністю закупівель плану та кошторису;
- раціонального використання бюджетних коштів, оскільки будь-яке зобов'язання має бути підтверджене потребою та документально обґрунтоване;
- прозорості взаємовідносин з контрагентами, що є вимогою державного сектору та основою для зовнішнього й внутрішнього аудиту [47].

В умовах діяльності виправної колонії розрахунки з постачальниками та підрядниками виконують ключову роль у забезпеченні матеріальних, технічних та соціально-побутових потреб установи, а також у реалізації державної політики у сфері виконання покарань. Ефективність організації таких розрахунків визначає якість управління ресурсами, рівень фінансової дисципліни та здатність установи забезпечувати безперервність власних процесів.

У системі бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектору, зокрема установ виконання покарань, розрахунки з постачальниками та підрядниками належать до категорії зобов'язань, оскільки відображають обов'язок установи здійснити оплату за отримані товари, роботи або послуги у майбутніх періодах. Зобов'язання формують економічні наслідки для установи, адже їх погашення передбачає використання бюджетних чи власних ресурсів, що зменшує її економічний потенціал або корисність активів [55].

У науковому підході зобов'язання державної установи розглядаються як теперішня заборгованість, що виникла внаслідок минулих господарських операцій і потребує погашення у формі грошових коштів чи іншого вибуття ресурсів. Визнання такого зобов'язання можливе лише за умов, коли його сума може бути достовірно виміряна, а ймовірність майбутнього вибуття ресурсів є високою. Якщо на звітну дату виявляється, що зобов'язання втратило

економічний зміст або підстави для погашення – його списують з одночасним відображенням доходу установи [70].

З метою організації обліку та належного відображення в фінансовій звітності зобов'язання поділяються на декілька груп – табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація зобов'язань суб'єктів державного сектору та їх характеристика

Вид зобов'язання	Критерії визначення	Економічна сутність	Приклади для установи виконання покарань
Поточні зобов'язання	Погашаються протягом операційного циклу або 12 місяців після дати балансу; відсутнє право відстрочити оплату на довший строк.	Короткострокові борги, що потребують швидкого вибуття ресурсів; забезпечують поточну діяльність установи.	Розрахунки за харчові продукти; спецодяг; медикаменти; комунальні послуги; оплата дрібних ремонтів.
Довгострокові зобов'язання	Підлягають оплаті пізніше ніж через 12 місяців після звітної дати; існує домовленість про відстрочку.	Зобов'язання, що формують майбутні витрати та пов'язані з інвестиційними або капітальними проектами.	Договір на будівництво чи реконструкцію приміщень; модернізація інженерних мереж.
Умовні зобов'язання	Можливі або наявні зобов'язання, які не визнаються через невизначеність або неможливість оцінки.	Відображають потенційні ризики, що можуть призвести до вибуття ресурсів у разі настання певних подій.	Судові спори з підрядником; можливі штрафи за невиконання договору.
Доходи майбутніх періодів	Кошти, отримані наперед, які повинні визнаватися доходами в наступних періодах.	Відображають зобов'язання установи надати послуги або виконати роботи у майбутньому.	Попередня оплата за продукцію навчального виробництва

Найважливішими для діяльності установи та для формування розрахунків із постачальниками є поточні та довгострокові зобов'язання.

Поточні зобов'язання – це заборгованості, що підлягають погашенню в межах операційного циклу установи або протягом 12 місяців після дати балансу. До поточних зобов'язань належать, зокрема, оплата товарів, робіт і послуг, комунальних платежів, медикаментів, продуктів харчування, обладнання, тобто всього того, що забезпечує операційну діяльність виправної

колонії. Характерною ознакою таких зобов'язань є те, що установа не має безумовного права відстрочити їх погашення на строк понад 12 місяців, а отже вони повинні бути погашені у короткостроковій перспективі.

Довгострокові зобов'язання охоплюють заборгованості, строк погашення яких перевищує один рік. У діяльності пенітенціарних установ вони зустрічаються рідше, однак можуть бути пов'язані з реалізацією довгострокових договорів підряду, модернізацією матеріально-технічної бази, будівельними чи ремонтними роботами.

Окреме місце в системі обліку займають умовні активи та умовні зобов'язання, які мають ймовірнісний характер виникнення.

Умовний актив відображає можливість отримання установою економічних вигод у майбутньому, якщо відбудуться певні невизначені події.

Умовне зобов'язання – це або потенційна заборгованість, існування якої залежить від майбутніх подій, або теперішнє зобов'язання, яке не визнається через неможливість оцінити його суму чи низьку ймовірність погашення.

Такі категорії важливі для державних установ, оскільки їх діяльність часто пов'язана з судовими справами, штрафами, претензіями або ризиками невиконання контрактів з боку постачальників [50].

Для належного відображення у фінансовій звітності зобов'язання оцінюють за сумою погашення – тобто сумою грошових коштів, яку очікується сплатити для погашення заборгованості в майбутньому без її дисконтування. Такий підхід забезпечує реалістичну оцінку ресурсів, яких потребує установа для виконання договірних зобов'язань.

Важливою вимогою стандартів державного сектору є також дотримання принципу послідовної класифікації зобов'язань. Якщо заборгованість за кредитним або іншим довгостроковим зобов'язанням підлягає негайному погашенню через порушення умов договору, то вона має бути класифікована як поточна, незалежно від подальших домовленостей із контрагентом. Такий підхід гарантує прозорість і достовірність фінансової звітності установи [66].

Правильне застосування процедур визнання, оцінки та перекласифікації

зобов'язань є ключовою передумовою формування достовірної та аналітично корисної фінансової інформації в установах державного сектору. Наведені у табл. 1.3 положення демонструють, що кожен елемент методики обліку – від моменту первинного визнання до можливого списання – безпосередньо впливає на формування фінансового результату та на здатність установи своєчасно виконувати свої договірні зобов'язання.

Таблиця 1.3

Визнання та оцінка зобов'язань у державному секторі

Елемент обліку	Науково обгрунтована характеристика	Практичне значення для виправної колонії
Визнання зобов'язання	Зобов'язання визнається за умови достовірної оцінки та ймовірності вибуття ресурсів у майбутньому.	Своєчасне відображення поставок продуктів, медикаментів, обладнання забезпечує реалістичність фінансової звітності.
Оцінка зобов'язання	Оцінюється за сумою погашення – недисконтованою сумою, яку необхідно сплатити.	Забезпечує точність розрахунків з постачальниками та планування видатків за кошторисом.
Перекласифікація зобов'язань	Відбувається, якщо умови погашення змінюються (наприклад, дострокова вимога платежу).	Дозволяє коректно відображати коротко- і довгострокові зобов'язання за будівельними чи ремонтними договорами.
Невизнання зобов'язання	Якщо відсутня ймовірність вибуття ресурсів або неможливо достовірно оцінити його суму.	Уникає завищення кредиторської заборгованості та викривлення фінансової інформації.
Списання зобов'язання	Якщо на дату балансу підстави для погашення зобов'язання зникають.	Дає можливість зменшити заборгованість перед контрагентами в разі скасування договору чи коригування поставки.

Особливої ваги це набуває у діяльності виправної колонії, де фінансові рішення повинні прийматися в умовах обмежених ресурсів, жорстких бюджетних лімітів і високих вимог до безперервності забезпечення. Коректна оцінка суми погашення, своєчасне відображення кредиторської заборгованості, а також достовірна класифікація короткострокових і довгострокових зобов'язань створюють основу для ефективного планування видатків, раціонального розподілу ресурсів і дотримання кошторисної дисципліни.

Водночас недотримання вимог стандартів бухгалтерського обліку, помилки у визначенні моменту виникнення зобов'язання чи його розміру здатні

спричинити значні управлінські ускладнення: від виникнення простроченої кредиторської заборгованості до порушення графіків постачання, загрози фінансовій стабільності установи або навіть створення ризиків невиконання функцій, закладених у державні програми фінансування [75].

Таким чином, система обліку зобов'язань у бюджетній установі – це не лише механізм фіксації фінансових операцій, а й важливий інструмент управління, який забезпечує прозорість, передбачуваність та економічну обґрунтованість розрахунків із постачальниками та підрядниками. Саме завдяки належній організації цих процесів державна установа може підтримувати безперервність своєї діяльності, забезпечувати належний матеріально-технічний рівень функціонування та виконувати покладені на неї соціальні й безпекові завдання.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Питання організації та удосконалення розрахунків з постачальниками і підрядниками в установах державного сектору традиційно привертає значну увагу науковців, практиків та органів державного управління. Актуальність проблеми зумовлюється комплексом чинників: високою відповідальністю державних установ за раціональне використання бюджетних коштів, необхідністю забезпечення прозорості фінансових операцій, посиленням вимог до внутрішнього контролю та відповідності облікової інформації нормативно-правовим стандартам.

У сучасних умовах реформування публічного сектору та впровадження механізмів фінансової децентралізації проблема обліку зобов'язань та організації розрахункових операцій постає особливо гостро. Належна методологічна база та ефективні підходи до обліку кредиторської заборгованості, визначення моменту виникнення зобов'язань, оцінки та документального підтвердження господарських операцій є одним із ключових

факторів забезпечення стабільної діяльності установи.

Аналіз наукової літератури свідчить, що дослідники розглядають зазначену проблему у декількох вимірах: нормативно-правовому, методичному, організаційному та управлінському. У центрі уваги перебувають питання імплементації національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі, адаптації міжнародних підходів до умов бюджетних установ, а також пошуку шляхів підвищення якості облікової інформації для прийняття управлінських рішень.

Окремої уваги потребують напрями удосконалення організації розрахунків із постачальниками, які передбачають цифровізацію облікових процесів, посилення внутрішнього контролю, оптимізацію документообігу, підвищення аналітичності бухгалтерських даних та інтеграцію системи обліку з процесами планування і моніторингу бюджетних видатків.

У сучасних умовах повномасштабної війни значення бухгалтерського обліку в бюджетних установах набуває особливої ваги, оскільки він стає ключовим інструментом забезпечення прозорості, підзвітності та відповідального управління державними ресурсами. Руйнування інфраструктури, переформатування пріоритетів фінансування, збільшення навантаження на соціальну сферу, переміщення населення – усі ці обставини формують нові виклики для організації облікових процесів. За таких умов саме якісний облік дає змогу зберігати контроль над ресурсами, оперативно реагувати на зміни та забезпечувати основу для ефективного післявоєнного відновлення.

Незважаючи на кризовий контекст, бухгалтерський облік у державному секторі й надалі функціонує на основі визначених законодавчих вимог. Базовим актом залишається Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [56], який визначає загальні принципи ведення обліку. Проте, з огляду на те, що бюджетні установи використовують державні кошти та майно, їх облікова діяльність регламентується значно ширшим колом спеціальних нормативних документів. Центральну роль відіграють інструкції та

положення Державної казначейської служби України, які встановлюють порядок ведення обліку активів, зобов'язань та власного капіталу, склад та структуру Плану рахунків, правила застосування меморіальних ордерів, порядок документування господарських операцій та методику їх відображення в обліку.

Ці нормативні акти створюють методологічну основу для регулювання обліку практично всіх елементів фінансової звітності – від запасів і необоротних активів до грошових коштів, розрахунків і доходів майбутніх періодів. Така деталізація є необхідною умовою забезпечення єдиного підходу до облікових процедур у державному секторі, що у воєнний час набуває особливого значення, оскільки забезпечує порівнюваність показників, підвищує якість контролю та унеможливорює маніпуляції фінансовою інформацією.

Особливу роль відіграє прозорість фінансових операцій, що є одним із ключових принципів бюджетної політики в умовах воєнного стану. Бюджетні установи мають документально підтверджувати всі доходи та видатки, пов'язані з виконанням оборонних, гуманітарних і соціальних функцій. Деталізовані фінансові звіти забезпечують можливість контролю як із боку держави, так і з боку громадськості, сприяють запобіганню нецільовому використанню коштів, потенційним корупційним ризикам і дозволяють своєчасно виявляти недоліки у фінансовому менеджменті.

Подальший аналіз показує, що нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в державному секторі має багаторівневу структуру, у межах якої кожний рівень виконує специфічну функцію в організації облікового процесу. Загальні засади регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку, а також формування фінансової звітності в Україні визначаються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який встановлює фундаментальні принципи ведення обліку, вимоги до звітності та відповідальність за її достовірність.

Разом із тим, діяльність бюджетних установ має низку особливостей, що потребують додаткової регламентації. Використання державних коштів,

підзвітність перед розпорядниками бюджетних ресурсів, функціонування в межах кошторисних призначень – усе це зумовлює необхідність більш деталізованого й спеціалізованого нормативного забезпечення. Саме тому методичні та процедурні основи ведення обліку в державному секторі визначаються інструкціями Державної казначейської служби України, наказами Міністерства фінансів, методичними рекомендаціями та нормативними актами інших органів державного управління. Ці документи регламентують застосування Плану рахунків бюджетних установ, порядок ведення меморіальних ордерів, правила відображення операцій з активами, зобов'язаннями, доходами, видатками та власним капіталом. У практиці бюджетних установ нерідко наголошується на необхідності модернізації та оптимізації чинного нормативного забезпечення. Під час перевірок бухгалтери неодноразово звертали увагу на надмірну кількість реєстрів, дублювання інформації та складність облікової документації, що ускладнює роботу, знижує ефективність контролю та створює ризики помилок. Це свідчить про потребу перегляду структури діючих форм звітності та впровадження більш раціональної, цифровізованої системи документування. З позицій системного підходу нормативно-правове регулювання обліку бюджетних установ можна розглядати через чотири взаємопов'язані рівні (табл. 1.4), кожен із яких визначає окремі параметри функціонування облікової системи.

Таблиця 1.4

Нормативно-правове регулювання обліку бюджетних установ

Законодавчий рівень	Нормативний рівень	Методичний рівень	Організаційний рівень
регулює загальні принципи бюджетного, податкового та фінансового законодавства, визначає базові вимоги до організації обліку та звітності.	містить положення, методики та правила, затверджені центральними органами виконавчої влади, що конкретизують юридичні норми й визначають порядок ведення обліку	включає інструкції, рекомендації та роз'яснення, які деталізують процедури відображення окремих господарських операцій та формують єдині підходи до застосування стандартів	охоплює внутрішні регламенти установи: накази, посадові інструкції, облікову політику, положення про оплату праці та документообіг

Така багатоступенева система забезпечує комплексне регулювання обліку, але водночас створює потребу в координації та актуалізації документів різних рівнів. Сучасні умови функціонування державного сектору, зокрема у період воєнного стану, посилюють вимоги до узгодженості та актуальності нормативної бази. У цьому контексті слушною видається пропозиція щодо внесення змін до низки нормативно-правових актів Міністерства фінансів та Державного казначейства з метою усунення застарілих посилань, підвищення узгодженості норм і приведення їх у відповідність до чинного законодавства.

Актуальність таких змін підтверджується необхідністю посилення прозорості, підвищення ефективності обліку та адаптації нормативної бази до сучасних викликів, пов'язаних із цифровізацією, військовими загрозами та трансформацією бюджетних процесів. Саме тому оновлення регулятивного середовища має стати одним із ключових напрямів удосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в установах державного сектору.

Система нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку в державному секторі України формує методологічні засади ведення обліку, документування господарських операцій та складання фінансової звітності. Її розвиток є ключовим чинником підвищення прозорості, підзвітності й ефективності управління державними ресурсами, особливо в умовах воєнного стану, коли на бюджетні установи покладаються додаткові соціальні, оборонні та гуманітарні функції.

Базовим нормативним актом, який визначає загальні принципи організації бухгалтерського обліку, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [56]. Водночас специфіка діяльності бюджетних установ, що використовують державне майно та кошти, потребує детального методичного регулювання, яке здійснюється Міністерством фінансів України та Державною казначейською службою. Саме ці органи забезпечують розроблення та впровадження стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі, інструкцій з ведення реєстрів, правил складання фінансової звітності та порядків оформлення первинних документів.

Разом із визначенням загальних принципів обліку, на державний сектор покладається завдання забезпечити високий рівень прозорості, уніфікації та порівнюваності фінансової інформації, що є ключовою умовою ефективного бюджетного управління та гармонізації національних практик із міжнародними стандартами. Оскільки діяльність бюджетних установ ґрунтується на використанні публічних ресурсів і має підзвітний характер, система нормативного регулювання повинна охоплювати не лише загальні вимоги, а й чітко визначені методичні підходи, адаптовані до особливостей державного сектору.

Саме тому в Україні сформовано національну систему положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі – НП(С)БОДС, яка структурно та концептуально узгоджується з міжнародною системою IPSAS. Така узгодженість є не лише формальним кроком у напрямі адаптації європейських практик, а й інструментом трансформації підходів до управління публічними фінансами, адже дозволяє впроваджувати сучасні механізми оцінювання активів, зобов'язань і результатів діяльності бюджетних установ.

Гармонізація з IPSAS забезпечує поступовий перехід бюджетних установ до принципів прозорого, результативного та міжнародно порівнюваного фінансового звітування, що є вкрай важливим в умовах зростаючих вимог до підзвітності й контролю з боку суспільства, органів влади та міжнародних партнерів. Узгоджена система стандартів створює передумови для підвищення якості інформації при ухваленні управлінських рішень, підсилює ефективність внутрішнього контролю, а також сприяє зміцненню довіри до державних фінансів як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Крім того, взаємна логіка НП(С)БОДС і IPSAS формує єдиний підхід до трактування ключових облікових категорій, забезпечує методичну послідовність під час обліку специфічних операцій державного сектору та створює умови для уніфікації звітних показників. Це дозволяє не лише забезпечувати внутрішню стандартизацію, а й інтегрувати українську систему публічного обліку в глобальний інформаційний простір, що особливо важливо

в контексті сучасних реформ державних фінансів.

З огляду на це, важливо проаналізувати відповідність між НП(С)БОДС та МСБОДС, що дозволяє оцінити рівень інтеграції української системи обліку в міжнародний нормативний простір та визначити можливі напрями її подальшого вдосконалення. Нижче наведено порівняльну таблицю, яка демонструє кореляцію основних національних стандартів із відповідними міжнародними аналогами – табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Відповідність НП(С)БОДС та МСБОДС

НП(С)БОДС	Відповідний МСБОДС (IPSAS)
101 «Подання фінансової звітності»	IPSAS 1, IPSAS 2, IPSAS 8, IPSAS 20
102 «Консолідована фінансова звітність»	IPSAS 6, IPSAS 22, IPSAS 24
103 «Фінансова звітність за сегментами»	IPSAS 18
105 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції»	IPSAS 10
121 «Основні засоби»	IPSAS 17
122 «Нематеріальні активи»	IPSAS 31
123 «Запаси»	IPSAS 12
124 «Доходи»	IPSAS 9, IPSAS 23
125 «Зміни облікових оцінок і виправлення помилок»	IPSAS 3
126 «Оренда»	IPSAS 13
127 «Зменшення корисності активів»	IPSAS 21, IPSAS 26
128 «Зобов'язання»	IPSAS 19
129 «Інвестиційна нерухомість»	IPSAS 16
130 «Вплив змін валютних курсів»	IPSAS 4
131 «Будівельні контракти»	IPSAS 11
132 «Виплати працівникам»	IPSAS 25
133 «Фінансові інвестиції»	IPSAS 7
134 «Фінансові інструменти»	IPSAS 15
135 «Витрати»	IPSAS 5
136 «Біологічні активи»	IPSAS 27

Наведена відповідність демонструє, що українська модель обліку в державному секторі орієнтується на міжнародні практики, зберігаючи при цьому національну специфіку. Впровадження стандартів дало можливість уніфікувати підходи до оцінки активів, зобов'язань та формування показників звітності, що є критично важливим для таких установ, як виправні колонії, де облікові процедури стосуються не лише майнових ресурсів, а й соціально

важливих функцій.

Сучасний стан нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку в державному секторі свідчить про значну структурну модернізацію, яка відбулася протягом останнього десятиліття. Впровадження НП(С)БОДС, узгоджених з МСБОДС, дозволило створити єдиний методологічний простір, підвищити якість фінансової інформації й забезпечити прозорість управління бюджетними ресурсами.

Разом з тим, практика функціонування бюджетних установ демонструє потребу в подальшому вдосконаленні нормативної бази – спрощенні облікових реєстрів, усуненні застарілих положень, розширенні електронних форм звітності та адаптації методології до умов воєнного стану і цифрової трансформації.

Однією з ключових складових методичного забезпечення бухгалтерського обліку в державному секторі є План рахунків бухгалтерського обліку, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31.12.2013 № 1203. Його застосування забезпечує єдність підходів до відображення господарських операцій, формування фінансової звітності та контролю використання бюджетних коштів. Для органів державного сектору, зокрема пенітенціарних установ, План рахунків виконує не лише облікову, а й управлінсько-контрольну функцію, оскільки саме він визначає структуру облікової інформації, яка використовується керівництвом для планування, аналізу та прийняття рішень.

План рахунків побудований за десятковою класифікацією, де кожна цифра в коді рахунка має змістове навантаження:

- 1-ша цифра – клас рахунків,
- 2-га – синтетичний рахунок,
- 3-тя – тип суб'єкта державного сектору,
- 4-та – субрахунок.

Це дозволяє уніфікувати облік для різних груп бюджетних установ, але водночас зберегти гнучкість для відображення специфічних операцій,

характерних саме для установ виконання покарань (закупівля харчів, спецодягу, медикаментів, утримання виробництва, облік спецфонду тощо) – табл. 1.6.

Таблиця 1.6

Структура Плану рахунків бухгалтерського обліку державного сектору

Розділ / Клас рахунків	Економічний зміст	Приклади застосування у виправній колонії
Класи 1–8 (балансові)	Відображення активів, зобов'язань, капіталу, доходів і витрат	Облік основних засобів колонії, спецхарчування, медичних запасів, розрахунків з постачальниками, заробітної плати, спецфонду
Клас 1 – Нефінансові активи	Основні засоби, інші необоротні активи, запаси	Матраци, ліжка, спецодяг, медичні матеріали, продукти харчування
Клас 2 – Фінансові активи	Грошові кошти, дебіторська заборгованість, фінансові інструменти	Розрахунки з покупцями продукції виробництва спецфонду
Клас 3 – Кошти бюджетів	Облік коштів на рахунках Казначейства, надходжень і асигнувань	Отримання фінансування за КПКВК, спецфонд
Клас 4 – Розрахунки	Розрахунки за фінансовими операціями	Розрахунки з постачальниками та підрядниками
Клас 5 – Капітал і фінансовий результат	Внесений капітал, резерви, результати виконання кошторису	Формування фінансового результату спецфонду
Клас 6 – Зобов'язання	Коротко- та довгострокові зобов'язання	Зобов'язання за договорами поставки, комунальні послуги, зарплата
Клас 7 – Доходи	Доходи від реалізації, необмінні доходи, трансферти	Доходи спецфонду від виробництва
Клас 8 – Витрати	Витрати обмінних і необмінних операцій	Харчування, комунальні витрати, медикаменти, господарські потреби
Клас 9 (позабалансові Казначейства)	Асигнування, ліміти, бюджетні зобов'язання	Контроль асигнувань колонії через Казначейство
Клас 0 (позабалансові установи)	Оренда, зберігання, гарантії, списані активи	Орендовані приміщення, бланки суворої звітності, матеріали на зберіганні

Структура Плану рахунків демонструє, що система бухгалтерського обліку в державному секторі побудована не лише для фіксації фактів господарської діяльності, а й для забезпечення прозорості бюджетного процесу, контролю повноважень розпорядників та ефективності використання державних ресурсів. Для пенітенціарних установ, діяльність яких поєднує

особливий режим, соціальне забезпечення засуджених та виробничо-господарські функції, правильне застосування Плану рахунків набуває особливої ваги.

Так, облік запасів (клас 1) забезпечує контроль за видачею харчових продуктів та одягу; облік розрахунків (клас 4 та 6) дає можливість відслідковувати стан зобов'язань перед постачальниками; облік доходів і витрат (класи 7–8) відображає використання коштів спецфонду та виконання бюджетних програм. Позабалансові рахунки (класи 9 та 0) відіграють роль інструменту контролю за лімітами бюджетних зобов'язань, що є критично важливим у бюджетній дисципліні – табл. 1.7.

Таблиця 1.7

Функціональне призначення ключових класів рахунків у контексті діяльності виправної колонії

Клас рахунків	Сутність	Ключові ризики та сфери контролю
1 – Нефінансові активи	Майно, запаси, матеріальні ресурси	Ризик нестач, списання, псування; потреба в інвентаризації
2 – Фінансові активи	Грошові кошти, дебіторська заборгованість	Контроль повернення дебіторки спецфонду
4 – Розрахунки	Розрахунки за фінансовими операціями	Прострочення платежів, штрафні санкції
6 – Зобов'язання	Коротко- та довгострокові борги	Необхідність регулярного контролю за договорами поставки
7 – Доходи	Бюджетні асигнування, власні надходження	Ризик неправильного віднесення доходів спецфонду
8 – Витрати	Витрати за обмінними й необмінними операціями	Завищення витрат, відсутність підтвердних документів
9 – Позабалансові Казначейства	Асигнування, зобов'язання	Контроль бюджетних лімітів
0 – Позабалансові установи	Майно на відповідальному зберіганні	Ризики нелегального вибуття майна

Таким чином, План рахунків державного сектору створює цілісну методологічну основу для відображення всіх аспектів діяльності бюджетних установ. Для виправної колонії його структура забезпечує багаторівневий контроль за рухом матеріальних ресурсів, грошових коштів, нарахуванням і погашенням зобов'язань, формуванням доходів і витрат як за загальним, так і спеціальним фондом.

Позабалансовий облік у бюджетних установах виконує специфічну, але надзвичайно важливу функцію – він відображає ресурси та зобов’язання, які фактично пов’язані з діяльністю установи, проте не відповідають критеріям визнання активів або зобов’язань і, відповідно, не включаються до балансу. Йдеться про матеріальні цінності й грошові кошти, що фізично перебувають у розпорядженні установи, але юридично їй не належать або мають умовний характер.

Відповідно до Порядку застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2015 № 1219 [57], для таких об’єктів у класі 0 «Позабалансові рахунки розпорядників бюджетних коштів та державних цільових фондів» передбачено систему спеціальних субрахунків (01–09), які забезпечують окреме, але контрольоване відображення орендованих активів, цінностей на відповідальному зберіганні, умовних прав і зобов’язань, списаного майна та бланків суворої звітності.

Щоб узагальнити їх сутність, доцільно подати структуровану характеристику позабалансових рахунків у форматі, релевантному для виправної колонії – табл. 1.8.

Таблиця 1.8

Роль позабалансових рахунків класу 0 в діяльності виправної колонії

Група об’єктів обліку	Типові субрахунки	Приклади для виправної колонії
1	2	3
Орендовані основні засоби та нематеріальні активи	011 «Орендовані основні засоби», 013 «Орендовані нематеріальні активи»	Орендовані приміщення, обладнання, програмне забезпечення, що використовується в адміністративній діяльності чи виробництві спецфонду
Активи на відповідальному зберіганні	021 «Активи на відповідальному зберіганні розпорядників бюджетних коштів»	Матеріальні цінності, передані в колонію в межах угод, наказів чи міжвідомчих розподілів; спецобладнання, інвентар у тирах, спортзалах, навчальних кабінетах
Умовні активи та тимчасово передані активи	041 «Умовні активи розпорядників бюджетних коштів», 043 «Тимчасово передані активи»	Перехідні нагороди, призи, кубки; майно, передане тимчасово іншими органами влади, у тому числі те, що знаходиться на тимчасово окупованих територіях

Продовж. табл. 1.8

1	2	3
Невідшкодовані нестачі та втрати	073 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей розпорядників бюджетних коштів»	Нестача продуктів харчування, спецодягу, інвентарю чи іншого майна до моменту встановлення винних осіб і прийняття рішення про відшкодування
Бланки документів суворої звітності та інші спеціальні об'єкти	08 «Бланки документів суворої звітності», інші субрахунки класу 0	Облік перепусток, посвідчень, спеціальних бланків, що підлягають жорсткому контролю й мають підвищений рівень відповідальності за зберігання

Узагальнюючи, позабалансовий облік у бюджетних установах – це інструмент прозорості та обачності, який: забезпечує відокремлене, але контрольоване відображення ресурсів і зобов'язань, що не визнаються активами чи зобов'язаннями; дає можливість урахувувати орендовані, умовні, передані на зберігання або ще не відшкодовані цінності без викривлення балансових показників; підсилює контроль за збереженням майна, дотриманням договірних умов та відповідальністю винних осіб.

Для виправної колонії це має особливу вагу, оскільки пов'язано не лише з фінансовою дисципліною, а й із безпекою, режимними вимогами та соціальною відповідальністю установи.

Отже, нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в бюджетних установах формує багаторівневу систему регулювання, яка охоплює законодавчі, нормативні, методичні та організаційні елементи. У цих умовах позабалансовий облік виступає важливим інструментом забезпечення прозорості управління ресурсами, що юридично не належать установі, але перебувають у її відповідальному користуванні. Саме поєднання чітко структурованої нормативної бази та практики застосування позабалансових рахунків забезпечує достовірність звітності, підсилює контроль за майном і сприяє підвищенню фінансової дисципліни бюджетних установ, особливо в умовах воєнних викликів та обмежених ресурсів державного сектору.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Державна установа є суб'єктом державного сектору, діяльність якого здійснюється у межах реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань. Установа належить до системи органів юстиції та перебуває у підпорядкуванні Міністерства юстиції України, що визначає специфіку її правового статусу, організаційної структури та фінансово-господарської діяльності. Статус державної установи та включення до Реєстру неприбуткових організацій зумовлюють особливості формування доходів, використання бюджетних коштів, ведення бухгалтерського обліку та складання звітності.

Установа зареєстрована та має організаційно-правову форму державної організації (установи). Засновником і єдиним власником виступає Міністерство юстиції України, що забезпечує централізоване нормативне регулювання, кадрову політику та контроль за діяльністю. Основний вид економічної діяльності – 84.23 «Діяльність у сфері юстиції та правосуддя», що включає організацію виконання покарань та підтримку режимних вимог.

Керівництво установи характеризується частою зміною директорів, що може впливати на стабільність управлінських процесів та систему внутрішнього контролю.

Державна установа виконує функції, пов'язані із забезпеченням режиму утримання засуджених, організацією їх праці, медичним забезпеченням, харчуванням, комунально-побутовим обслуговуванням, що формує багатокомпонентну економічну модель. Характерні риси діяльності пенітенціарної установи:

- жорстка регламентація витрат відповідно до бюджетних призначень;
- висока матеріалоємність процесів (енергоносії, продукти харчування, медикаменти);
- наявність власного виробничого сектору, результати якого відображаються у спеціальному фонді;
- необхідність підтримання критичної інфраструктури (котельні, системи охорони, зв'язку, медична частина);
- постійна потреба у послугах охорони, зв'язку, електро- та теплопостачання, що формує значний обсяг операцій з постачальниками.

Установа також має діючу медичну ліцензію, що розширює перелік послуг, які вона надає, та впливає на номенклатуру матеріальних запасів, обсяг закупівель лікарських засобів і специфіку обліку у медичній частині колонії.

Розташування у віддаленій сільській місцевості зумовлює залежність від зовнішніх комунальних постачальників та формує специфічні логістичні та інфраструктурні ризики, включаючи сезонні навантаження та енергетичну залежність.

Фінансова звітність Державної установи свідчить про стабільну залежність від бюджетного фінансування та мінімальний рівень власних доходів спеціального фонду, що є характерним для неприбуткових установ пенітенціарної системи. За даними відкритої звітності за 2020 рік установа отримала 39 181 825 грн доходів, однак діяльність завершилася від'ємним фінансовим результатом у сумі –1 568 381 грн, що пояснюється неприбутковою природою функціонування, високою витратністю утримання інфраструктури та обмеженими можливостями для генерації власних надходжень. Активи установи становили 13 823 811 грн, а зобов'язання – 4 560 744 грн, що підтверджує наявність значної матеріальної бази, необхідної для забезпечення режиму утримання засуджених, функціонування виробничих підрозділів, медичної служби та комунально-побутової інфраструктури, але водночас потребує системних витрат на її підтримання та оновлення. Статус неприбутковості визначає специфіку фінансового планування: установа не

формує мету отримання прибутку, а фінансовий результат відображає різницю між надходженнями та касовими витратами у межах бюджетних призначень.

Значний обсяг фінансово-господарських операцій установи проявляється у її активній участі в системі публічних закупівель Prozorro. Зафіксовано понад три тисячі процедур закупівель, що свідчить про масштаб взаємодії з ринком постачальників та високий рівень матеріальних потреб, притаманний установам виконання покарань. Аналіз структури витрат демонструє виражену енергетичну залежність: більшість коштів спрямовується на закупівлю електроенергії, теплопостачання та супутніх комунальних послуг. Так, найбільші обсяги закупівель здійснено у ТОВ «Генеруюча компанія “Теплоінвест П”» (24,5 млн грн), ТОВ «Полтаваенергозбут» (23,97 млн грн), ТОВ «Укрспецтепло» (7,19 млн грн) та ПАТ «Полтаваобленерго» (4,49 млн грн). Витрати на інші види забезпечення – продукти харчування, господарські матеріали, обладнання, послуги зв'язку – суттєво менші і обчислюються у межах від 867 тис. до 1,1 млн грн залежно від постачальника. Така структура підтверджує, що домінуючими статтями бюджету колонії є енергоносії та тепло, без яких неможливо забезпечити виконання функцій установи, підтримання належних умов проживання засуджених та безперервне функціонування інфраструктури.

На відміну від значних обсягів закупівель, продажі установи через Prozorro є мінімальними й мають виключно допоміжний характер. За аналізований період обсяг реалізованої продукції склав лише 7200 грн, що демонструє суто символічну роль виробничої діяльності спеціального фонду. Це свідчить про відсутність комерційної спрямованості та підтверджує, що виробництво у колонії виконує скоріше соціальну, навчальну та реабілітаційну функції, а не економічну. Обмежений обсяг доходів від реалізації зумовлений специфікою правового статусу установи, відсутністю ринкової конкуренції, низькою масштабністю виробничих потужностей та необхідністю дотримання режимних вимог.

Узагальнюючи наведене, організаційно-економічний профіль державної

установи характеризується системною залежністю від бюджетного фінансування, високою витратністю, пов'язаною з енергетичним забезпеченням та утриманням складної інфраструктури, а також мінімальним рівнем власних надходжень спеціального фонду. Це визначає необхідність ефективної організації бухгалтерського обліку, прозорості фінансових операцій та раціонального використання бюджетних ресурсів, що є ключовими умовами для забезпечення стабільності діяльності установи державного сектору.

Податковий статус установи визначає особливості її фінансової діяльності та формує специфіку обліку. Державна установа має чинний статус платника податку на додану вартість, включена до Реєстру неприбуткових установ та організацій і перебуває на обліку в органах Державної податкової служби, Державної казначейської служби та Державної служби статистики. Такий статус зумовлює дворівневий характер фінансового забезпечення: операції загального фонду виконуються виключно за кошторисом, а власні надходження спеціального фонду формуються за рахунок виробничої діяльності, надання послуг та реалізації продукції підсобного господарства.

Бухгалтерський облік в установі ведеться відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі, Плану рахунків бухгалтерського обліку та нормативів Державної казначейської служби. Специфічною особливістю облікового процесу є переважання операцій за зобов'язаннями, що відображаються на рахунках класу 6, а також суттєва частка розрахунків із постачальниками і підрядниками (рахунок 62), які формуються у зв'язку з великим обсягом енергетичних та комунальних закупівель. Облік відображає значну частку операцій, пов'язаних із тепло-, електро- та водопостачанням, що зумовлено режимною специфікою установи та вимогами щодо забезпечення безперервного функціонування інфраструктури. Крім того, у структурі доходів простежується формування власних надходжень спеціального фонду – у вигляді реалізації продукції, виконання робіт або надання послуг, хоча їх обсяг порівняно незначний і не впливає суттєво на фінансовий результат.

Організаційно-економічна роль державної установи виходить за межі власне пенітенціарних функцій. Як об'єкт кримінально-виконавчої системи, установа забезпечує виконання рішень кримінальної юстиції, реалізацію державної політики у сфері виконання покарань, підтримання правопорядку та соціального контролю. Водночас вона виконує важливу соціальну функцію – сприяє реінтеграції засуджених, створює робочі місця для населення громади та формує стійкий попит на послуги місцевих комунальних підприємств, енергетичних компаній і постачальників матеріальних ресурсів. Через участь у великій кількості закупівельних процедур у системі Prozorro установа виступає помітним економічним суб'єктом регіону, підтримуючи місцевий бізнес і забезпечуючи обіг значних бюджетних коштів.

Таким чином, державна установа поєднує функції органу державної влади, соціальної інституції та економічного агента, що зумовлює складність її фінансової моделі та підвищує вимоги до організації бухгалтерського обліку в умовах державного сектору.

Найважливішим елементом організації бухгалтерського обліку бюджетних установ виступає облікова політика, яка формує методологічну основу відображення всіх господарських операцій та забезпечує послідовність ведення обліку. Оскільки діяльність установ державного сектору має специфічні правові, економічні та управлінські особливості, формування облікової політики здійснюється відповідно до спеціальних стандартів – Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі, які визначають правила оцінки, класифікації та відображення активів, зобов'язань, доходів і витрат. В умовах державної форми власності та виконання функцій публічної влади бюджетні установи працюють у чітко регламентованому нормативному середовищі, що мінімізує можливість вибору альтернативних підходів і водночас підвищує вимоги до точності й обґрунтованості облікових рішень. Саме тому розроблення облікової політики є стартовою точкою організації бухгалтерського обліку та ключовою умовою формування достовірної фінансової звітності.

Відповідно до законодавства, облікова політика бюджетної установи визначається у спеціальному розпорядчому документі, який затверджується керівником та погоджується з розпорядником бюджетних коштів. Основна її мета полягає у визначенні методів та процедур, які забезпечать прозоре і правдиве формування фінансової інформації відповідно до вимог НП(С)БОДС. Установи державного сектору не мають широких можливостей для вибору альтернативних підходів – більшість положень стандартизовані, а відхилення допускаються лише в окремих питаннях (методи оцінки вибуття запасів, строки корисного використання активів, облік транспортно-заготівельних витрат тощо). Саме тому облікова політика має не стільки вибірковий, скільки регламентуючий характер, виконуючи роль внутрішнього нормативу, який визначає порядок роботи бухгалтерії.

Переходячи до характеристики конкретного суб'єкта державного сектору – Державної установи, слід зазначити, що її облікова політика формується з урахуванням функціональної специфіки пенітенціарної установи. Діяльність колонії охоплює утримання засуджених, забезпечення функціонування режимних, виробничих і побутових підрозділів, ведення підсобного господарства та здійснення закупівель для потреб установи. Це зумовлює високий рівень операційної складності, значні обсяги операцій із постачальниками та підрядниками й суттєву частку витрат на комунальні послуги, енергоносії та матеріальні ресурси. Відповідно, розділи облікової політики, що стосуються порядку обліку запасів, основних засобів, зобов'язань та розрахунків, мають особливе практичне значення – табл. 2.1.

Облікова політика установи повинна враховувати, що установа є неприбутковою, фінансується з державного бюджету, проте паралельно формує спеціальний фонд за рахунок власної діяльності. Це означає, що в обліку одночасно відображаються операції двох фондів – загального та спеціального, кожен з яких має свої правила планування, витрачання коштів і контролю. Додаткову складність формує наявність великої кількості договорів на енергопостачання, теплопостачання та інші послуги, що потребують

щомісячного визнання й оцінки зобов'язань відповідно до стандартів 124 «Доходи», 135 «Витрати» та 128 «Зобов'язання».

Таблиця 2.1

Особливості формування та застосування облікової політики державної установи

Елемент облікової політики	Зміст відповідно до НП(С)БОДС	Специфіка застосування в умовах державної установи
Одиниця аналітичного обліку запасів	Найменування або однорідна група запасів (НП(С)БОДС 123)	Забезпечення роздільного обліку продуктів харчування, спецодягу, медикаментів, матеріалів для ремонту, пально-мастильних матеріалів; підвищена увага до норм списання та фактичного використання.
Метод оцінки вибуття запасів	Ідентифікована собівартість, середньозважена собівартість або ФІФО	Через великий обсяг продовольчих запасів та короткі строки їх використання найчастіше застосовується середньозважена собівартість; для спецодягу можливе використання ідентифікованої вартості.
Облік транспортно-заготівельних витрат	Може узагальнюватися на окремому субрахунку з подальшим розподілом	Важливо для постачання продуктів, палива та будматеріалів; витрати пов'язані з доставкою до віддаленого населеного пункту, тому їх системний розподіл впливає на правильність калькулювання витрат.
Строки корисного використання основних засобів	Визначаються за Методичними рекомендаціями Мініфіну	Значна кількість об'єктів охоронної інфраструктури (системи відеоспостереження, огорожі, освітлення), кухонного обладнання, інженерних мереж – потребує індивідуального підходу до перегляду строків амортизації.
Періодичність нарахування амортизації	Помісячно або раз на рік	Через високий рівень зношення обладнання (котельні, кухні, пральні, вентиляційні системи) доцільним є щомісячне нарахування.
Облік малоцінних необоротних матеріальних активів	Вартісні критерії визначає сама установа	Особливо актуально для спецодягу персоналу, інструментів, інвентарю для ремонтних робіт та майстерень, засобів безпеки.
Кореспонденція субрахунків	Розробляється у робочому плані рахунків	Необхідна деталізація розрахунків з комунальними та енергетичними підприємствами, що є основними постачальниками; важлива аналітика по спецфонду від виробничої діяльності засуджених.
Порядок документального оформлення зобов'язань	Відповідність НП(С)БОДС 128 та Порядку реєстрації бюджетних зобов'язань	Часті договори на поставку тепла, електроенергії, води; потреба в оперативній реєстрації зобов'язань через значні суми комунальних витрат.
Порядок ведення обліку спеціального фонду	Відображення власних надходжень відповідно до бюджетної класифікації	Необхідне ведення окремих реєстрів щодо виробничої діяльності (виготовлення меблів, металовиробів), операцій продажу та використання коштів спецфонду.
Порядок інвентаризації	Регламентується Інструкцією з інвентаризації	Підвищені вимоги безпеки: перевірка оборонних засобів, ключів, спецобладнання, продуктів харчування; інвентаризація персональних речей персоналу, які не є активами установи, але зберігаються на території.
Порядок обліку орендованих та позабалансових активів	Ведеться за класом 0 Плану рахунків	Важливий для активів на відповідальному зберіганні, тимчасово переданого обладнання та обліку умовних активів (нагороди, інвентар, обладнання інших установ).

Для державної установи облікова політика виконує також функцію забезпечення фінансової дисципліни в умовах суворого режиму, де будь-яке відхилення у постачанні може спричинити порушення безперервності роботи установи. Тому в наказі про облікову політику особливо важливими є розділи щодо організації аналітичного обліку запасів (продукти харчування, медикаменти, спецодяг, матеріали), порядку нарахування амортизації для численних основних засобів, а також механізму документального підтвердження зобов'язань за договорами постачання ресурсів.

Для державної установи правильно сформована облікова політика є ключовою передумовою підтримання фінансової стабільності, прозорості взаємовідносин із постачальниками та гарантування безперервного функціонування установи.

2.2. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками державної установи

Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками посідає ключове місце в системі бухгалтерського обліку бюджетної установи, оскільки безпосередньо забезпечує контроль за своєчасністю виконання договірних зобов'язань, раціональним використанням бюджетних коштів та дотриманням фінансової дисципліни. Цей об'єкт обліку належить до найбільш інформаційно насичених і ризикованих ділянок, адже саме через нього проходить основний обсяг операцій щодо придбання товарів, робіт і послуг, необхідних для функціонування установи. Основними завданнями обліку розрахунків з постачальниками є відображення реальних зобов'язань перед контрагентами, забезпечення відповідності договірних умов фактичним поставкам, контроль за цільовим і ефективним використанням бюджетних ресурсів, запобігання нецільовим витратам, простроченим заборгованостям та фінансовим порушенням.

У бюджетних установах, що функціонують у сфері кримінально-виконавчої системи, роль цього об'єкта обліку є ще більш вагомою, оскільки їхня діяльність безпосередньо залежить від стабільного забезпечення комунальними, енергетичними, матеріальними та іншими життєво необхідними ресурсами. Усі операції розрахунків з постачальниками відображаються відповідно до вимог НП(С)БОДС, Плану рахунків державного сектору та регламентів Державного казначейства України, що передбачає ведення синтетичного обліку на рахунку 62 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» та його аналітичну деталізацію за кожним контрагентом, договором, видом зобов'язань і джерелом фінансування.

Особливістю організації аналітичного обліку в державній установі є значна питома вага операцій із енергетичними та комунальними підприємствами, що зумовлює необхідність постійного контролю за обсягами споживання, тарифами, нарахуваннями та бюджетними асигнуваннями. Висока залежність установи від енергопостачання та теплопостачання формує додаткові вимоги до точності облікових процедур і своєчасності проведення оплат, оскільки навіть короткострокові прострочення можуть призвести до критичних порушень функціонування режимних об'єктів.

Для забезпечення достовірності облікових даних важливе значення має аналітичне групування розрахунків за видами операцій, що дає змогу не лише контролювати стан кредиторської заборгованості, а й здійснювати оцінку економічної доцільності витрат та формувати управлінські рішення щодо оптимізації закупівельної політики. З огляду на це доцільно провести аналіз структури постачальників установи, що дозволяє виявити основні напрямки використання бюджетних коштів та визначити ризикові зони у сфері розрахунків.

Загальні результати аналітичного узагальнення представлено в табл. 2.2, яка відображає концентрацію витрат за ключовими постачальниками та демонструє реальну структуру договірних взаємодій установи, що є основою для подальшої оцінки своєчасності та повноти виконання фінансових

зобов'язань.

Таблиця 2.2

**Структура закупівель державної установи за постачальниками (2021–2025
рр.)**

Постачальник	Тип постачальника	Основний предмет закупівлі	Сума закупівель, грн	Частка у загальному обсязі, %*
ТОВ «Генеруюча компанія “Теплоінвест П”»	Енергетичний оператор	Теплопостачання, енергетичні послуги	24 455 602	35,7
ТОВ «Полтаваенергозбут»	Постачальник електроенергії	Електропостачання	23 967 104	34,9
ТОВ «Укрспецтепло»	Теплогенеруюча компанія	Послуги з теплопостачання, обслуговування котелень	7 197 560	10,5
ПАТ «Полтаваобленерго»	Оператор електромереж	Розподіл електроенергії	4 491 251	6,5
ТОВ «Соллі Плюс»	Торговельна компанія	Продукти харчування, господарські матеріали	1 189 200	1,7
Інші постачальники (ФОП, ТОВ, КП)	Різні	Матеріали, обладнання, ремонтні послуги, інше	867 000 – 1 104 000	1,3 – 1,6

У системі бухгалтерського обліку державної установи ключове місце займає облік розрахунків з постачальниками та підрядниками, адже саме через нього проходять основні операції щодо забезпечення установи енергоресурсами, комунальними послугами, товарами повсякденного забезпечення, матеріалами та роботами виробничо-господарського призначення. Для обліку таких операцій використовується рахунок 62 «Розрахунки за товари, роботи, послуги», який забезпечує узагальнення інформації про виникнення та погашення зобов'язань перед контрагентами, а також про взаєморозрахунки із замовниками у разі виконання установою робіт чи надання послуг спеціального характеру.

Рахунок 62 функціонує відповідно до вимог Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, забезпечуючи подвійний

контроль за правильністю проведення операцій. За кредитом рахунку відображається виникнення кредиторської заборгованості перед постачальниками й підрядниками, тобто момент отримання товарів, робіт, послуг або прийняття зобов'язань згідно з укладеними договорами. За дебетом рахунку показується погашення цих зобов'язань: проведення оплат через органи Казначейства, взаємозаліки, списання або інші форми врегулювання розрахунків.

У державній установі рахунок 62 представлений такими субрахунками:

- 6211 (6221) «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» – базовий субрахунок, на якому ведеться облік розрахунків за отримані товари, послуги та роботи. Саме на ньому концентрується основна частина зобов'язань установи, передусім тих, що стосуються енергопостачання, теплопостачання, електроенергії, водопостачання, обслуговування обладнання та виконання ремонтів.

- 6212 (6222) «Розрахунки із замовниками за роботи і послуги» – використовується в установі в обмеженому обсязі, оскільки установа здійснює лише незначний обсяг реалізації продукції власного виробництва. Надходження від замовників (у разі реалізації меблів чи металовиробів) відображаються на цьому субрахунку та супроводжуються списанням вартості виготовленої продукції.

- 6213 (6223) «Розрахунки із замовниками за науково-дослідні роботи» – у практиці установи не застосовується через відсутність діяльності такого виду.

- 6214 (6224) «Розрахунки за одержаними авансами» – використовується у випадках, коли установа отримує передоплату від замовників за реалізовану продукцію або послуги спеціального фонду.

Аналітичний облік розрахунків ведеться у розрізі кожного постачальника, окремих договорів, джерел фінансування, видів послуг та строків оплати, що дає змогу контролювати динаміку зобов'язань та уникати порушень бюджетної дисципліни. Особливістю роботи державної установи є значна концентрація витрат за енергетичними постачальниками, що потребує чіткої взаємодії між

бухгалтерською службою, енергетичною службою колонії та органами Казначейства, адже саме ці платежі становлять критичну частку у структурі зобов'язань і безпосередньо впливають на безперебійне функціонування установи. Для систематизації інформації про ключові напрямки формування заборгованості колонії наведемо узагальнену табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Облікові особливості відображення розрахунків з постачальниками

Елемент обліку	Характеристика	Особливості застосування в установі
Синтетичний рахунок	Рахунок 62 «Розрахунки за товари, роботи, послуги»	Використовується для обліку всіх розрахунків за отримані ресурси, домінують операції з енергопостачальниками.
Основний субрахунок	6211 (6221) «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	Відображає понад 90 % зобов'язань; застосовується для обліку комунальних, енергетичних, господарських та ремонтних послуг.
Субрахунок авансів	6214 (6224) «Розрахунки за одержаними авансами»	Застосовується рідко; переважно при передоплаті за продукцію майстерень.
Аналітичний облік	Розподіл за постачальниками, договорами, видами послуг	Висока концентрація платежів у сфері тепло-, енерго- та водопостачання; потребує щомісячного контролю та звірки.
Контрольні процедури	Звірка актів, накладних, рахунків, бюджетних зобов'язань	Здійснюється з урахуванням вимог Казначейства, що підвищує прозорість та обмежує ризики нецільового використання коштів.

У практиці державної установи найбільш поширеними є операції з постачальниками енергетичних ресурсів, адже саме вони формують основну частину витрат спеціального та загального фондів. Для ілюстрації порядку відображення таких операцій у бухгалтерському обліку розглянемо випадок придбання електричної енергії, за якою установа здійснює часткову передоплату, а подальше оприбуткування ресурсів та остаточні розрахунки проводяться після отримання рахунку та акта приймання-передачі.

Ситуація. Досліджуване підприємство перерахувало постачальнику електроенергії – Полтаваобленерго - аванс у розмірі 40 % загальної вартості договору, що становить 20 000 грн (у тому числі ПДВ – 3 333,33 грн). Після отримання електроенергії її фактурна вартість склала 50 000 грн (ПДВ – 8

333,33 грн). Установа є платником ПДВ, тому має право на формування податкового кредиту за умови реєстрації постачальником податкової накладної.

Таблиця 2.4

**Кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку операцій за
розрахунками з постачальником електроенергії (учасники – платники
ПДВ)**

Зміст операції	Первинні документи	№ МО	Дебет	Кредит	Сума, грн
Перераховано передоплату постачальнику електроенергії	Виписка Казначейства	2, 4	2113	2313	20 000,00
Відображено податковий кредит з ПДВ за передоплатою	Податкова накладна постачальника	4	6311	2113	3 333,33
Оприбутковано електроенергію згідно з актом постачання (вартість без ПДВ)	Акт приймання-передачі, рахунок	6, 11	8013	6211	41 666,67
Відображено податковий кредит з ПДВ за фактом отримання послуги	Податкова накладна	4	6311	2113	5 000,00
Проведено остаточний розрахунок із постачальником	Виписка Казначейства	2, 4	6211	2313	30 000,00
Закрито дебіторську заборгованість за передоплатою	Бухгалтерська довідка	17	6211	2113	16 666,67

У цьому прикладі демонструється типовий алгоритм роботи установи з постачальниками комунальних послуг: спочатку вноситься аванс, далі визнаються витрати та податковий кредит, після чого відбувається остаточне погашення заборгованості та закриття авансових платежів.

У низці випадків установа взаємодіє з постачальниками, які не є платниками ПДВ (наприклад, дрібні ФОП, майстерні, локальні підрядники). Операції з такими контрагентами не передбачають формування податкового кредиту. Розглянемо ситуацію придбання господарських матеріалів на суму 18 000 грн, з яких установою було сплачено аванс у сумі 9 000 грн.

Цей приклад демонструє, як відсутність ПДВ впливає на структуру кореспонденцій: усі операції стосуються лише основних фінансових потоків без додаткових податкових розрахунків.

Таблиця 2.5

**Кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку операцій за
передоплатою постачальнику – неплатнику ПДВ**

Зміст операції	Первинні документи	№ МО	Дебет	Кредит	Сума, грн
Перераховано аванс за господарські матеріали	Виписка Казначейства	2, 4	2113	2313	9 000,00
Оприбутковано матеріали від постачальника	Накладна типової форми	4, 11	1513	6211	18 000,00
Перераховано остаточну оплату постачальнику	Виписка Казначейства	2, 4	6211	2313	9 000,00
Закрито дебіторську заборгованість за передоплатою	Бухгалтерська довідка	17	6211	2113	9 000,00

Обидва приклади відображають реалістичну специфіку діяльності державної установи, у якій домінують розрахунки за комунальні, енергетичні та господарські ресурси. Використання рахунку 62 та його субрахунків забезпечує чіткий контроль за строками та обсягами розрахунків, дозволяє системно відслідковувати кредиторську заборгованість і гарантує дотримання бюджетної дисципліни. Відображення передоплат, податкового кредиту, факту отримання ресурсів та закриття авансів демонструє послідовність і прозорість облікових процедур, що є необхідною умовою функціонування установи державного сектора.

У діяльності державної установи часто застосовується механізм часткової передоплати, особливо при закупівлі господарських матеріалів для ремонту приміщень, утримання інфраструктури та облаштування виробничих ділянок. Розглянемо операцію, у межах якої установа перерахувала постачальнику аванс у розмірі 50 % вартості майбутнього постачання господарських матеріалів у сумі 12 000,00 грн (у т. ч. ПДВ – 2 000,00 грн). Наступного дня матеріали були доставлені до установи на загальну суму 24 000,00 грн (у т. ч. ПДВ – 4 000,00 грн). Нижче – табл. 2.6 - наведено облікове відображення операцій. Операція демонструє послідовність дій установи: перерахування коштів, формування податкового кредиту, оприбуткування матеріалів та остаточні розрахунки з

постачальником. Така схема є типовою для колонії, оскільки дає змогу забезпечувати безперервність матеріального забезпечення установи.

Таблиця 2.6

**Журнал реєстрації господарських операцій з обліку розрахунків з
постачальниками (передоплата)**

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Перераховано аванс постачальнику за господарські матеріали	2113	2313	12 000,00
Відображено податковий кредит з ПДВ за передоплатою	6311	2113	2 000,00
Оприбутковано господарські матеріали, отримані від постачальника (вартість без ПДВ)	1513	6211	20 000,00
Відображено податковий кредит з ПДВ за отриманими матеріалами	6311	2113	2 000,00
Перераховано постачальнику залишок заборгованості	6211	2313	12 000,00
Проведено взаємозалік авансу з погашенням частини заборгованості	6211	2113	10 000,00

У реальній практиці державної установи значний обсяг закупівель – це енергоресурси та матеріали, за які розрахунки здійснюються після фактичного отримання. Розглянемо ситуацію, коли установа отримала партію ремонтних матеріалів на суму 30 000,00 грн (без ПДВ), після чого провела остаточний розрахунок.

Таблиця 2.7

Журнал реєстрації господарських операцій (післяплата)

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Оприбутковано матеріали, отримані від постачальника	1513	6211	30 000,00
Відображено податковий кредит з ПДВ	6311	6211	6 000,00
Перераховано оплату постачальнику після отримання матеріалів	6211	2313	36 000,00

У цьому випадку облік відображає стандартну логіку: виникнення кредиторської заборгованості, визнання податкового кредиту та погашення зобов'язання після здійснення платежу.

Розглянуті приклади демонструють, що система обліку розрахунків із постачальниками в державній установі характеризується високим рівнем

регулярності та формалізованості, що зумовлено державним статусом установи, її підзвітністю Казначейству та домінуванням витрат на енергоресурси і матеріально-технічне забезпечення. В обох випадках ключову роль відіграє рахунок 6211 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», який забезпечує повний контроль за обсягами й строками зобов'язань. Участь установи у системі ПДВ також формує необхідність коректного та своєчасного відображення податкового кредиту, що впливає на точність бюджетного та скарбничого обліку.

Отже, система синтетичного й аналітичного обліку розрахунків з постачальниками в державній установі характеризується належним дотриманням вимог НП(С)БОДС, використанням типового Плану рахунків державного сектору та забезпеченням прозорості руху заборгованостей. Застосування рахунку 6211 дозволяє установі контролювати всі етапи взаєморозрахунків – від передоплати до остаточного погашення зобов'язань, а документальне оформлення операцій відповідає вимогам Казначейства та податкового законодавства. Встановлений порядок відображення податкового кредиту, оприбуткування матеріалів і погашення заборгованостей забезпечує точність бухгалтерських даних і сприяє підвищенню фінансової дисципліни установи. Таким чином, облік розрахунків з постачальниками є організованим, регламентованим і повністю відповідає специфіці діяльності закладу державного сектору.

Для підвищення прозорості та контрольованості розрахунків з постачальниками доцільним є впровадження внутрішніх аналітичних форм, адаптованих до специфіки діяльності державної установи.

Першою серед них є «Звіт про стан розрахунків з постачальниками», який дозволяє систематизувати інформацію щодо сум договорів, фактичних нарахувань і оплат, залишків заборгованості та строків її погашення. Застосування цієї форми забезпечує оперативне планування бюджетних видатків і сприяє своєчасному виконанню фінансових зобов'язань перед ключовими постачальниками енергоносіїв та послуг. Пропонована форма

(може бути впроваджена щомісячно) – табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Звіт про стан розрахунків з постачальниками дерважної установи

Постачальник	Сума договору, грн	Нараховано за період, грн	Сплачено, грн	Заборгованість на кінець періоду, грн	Строк оплати	Коментар (причина відхилень)
ТОВ «Полтава-енергозбут»	12 500 000	1 240 000	1 000 000	240 000	10 днів	потребує пріоритетної оплати
ТОВ «Укрспец-тепло»	7 197 560	580 000	580 000	0	20 днів	оплачено вчасно
ПАТ «Полтава-обленерго»	4 491 251	410 000	350 000	60 000	15 днів	часткова оплата
Інші постачальники	–	230 000	200 000	30 000	різні	–

Другою пропонованою формою є «Реєстр авансів та стан їх закриття», що надає можливість відстежувати рух передоплат, коректність їх документального підтвердження та повноту закриття після отримання товарів чи послуг. Такий інструмент підсилює внутрішній контроль за операціями, пов'язаними з рахунками 2113, 6211, забезпечуючи достовірність аналітичних даних фінансової звітності та зменшуючи ризики невідповідності між обліковими записами та фактичними поставками – табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Реєстр авансів та стан їх закриття

Дата операції	Постачальник	Сума авансу, грн	Документ-підстава	Призначення	Сума поставки, грн	Залишок авансу, грн	Статус
05.02.25	ТОВ «Генеруюча компанія «Теплоінвест П»»	450 000	Платіжне доручення №15	Попередня оплата за тепло	380 000	70 000	частково закрито
14.02.25	ТОВ «Соллі Плюс»	95 000	Платіжне доручення №26	МШП	95 000	0	закрито
21.02.25	ТОВ «Полтаваенергозбут»	300 000	Платіжне доручення №31	Електроенергія	0	300 000	очікується поставка

Запровадження цих двох форм створює реальний практичний ефект: підвищує прозорість розрахунків, удосконалює рішення щодо черговості оплат та зміцнює фінансову дисципліну установи без зміни нормативної бази, лише за рахунок оптимізації внутрішніх процедур.

2.3. Відображення інформації про розрахунки з постачальниками та підрядниками у фінансовій звітності державної установи

Система подання фінансової звітності суб'єктів державного сектору ґрунтується на вимогах Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності». Норматив установлює склад і форми фінансової звітності, визначає принципи розкриття інформації та забезпечує єдність підходів до представлення даних про активи, зобов'язання та результати діяльності бюджетних установ. Для державної установи, як для бюджетної організації та розпорядника бюджетних коштів, дотримання вимог НП(С)БОДС 101 є ключовою умовою прозорості, підзвітності та ефективного управління ресурсами.

Фінансова звітність установи формується у тисячах гривень і покликана задовольнити інформаційні потреби широкого кола користувачів – органів державної влади, Казначейства, контролюючих органів, а також громадськості. Вона повинна демонструвати дотримання фінансової дисципліни, ефективність використання бюджетних коштів, структуру зобов'язань, рівень фінансових ризиків та здатність установи своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання.

У контексті обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками інформація про такі операції відображається, перш за все, у статті «Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги». Згідно з вимогами НП(С)БОДС, у звітності повинна бути показана сума невиконаних платіжних зобов'язань на звітну дату, у тому числі за отримані комунальні послуги,

енергоносії, матеріальні ресурси та інші витрати, які є характерними для діяльності державної установи.

Оскільки установа є активним замовником у системі публічних закупівель, структура кредиторської заборгованості наряду залежить від виконання умов договорів із постачальниками. Дані про зобов'язання, що виникли внаслідок укладених договорів, відображаються у Балансі (Звіті про фінансовий стан), а інформація про їх погашення – у Звіті про рух грошових коштів та у Звіті про виконання бюджетів.

Важливим елементом розкриття є також показники податкового кредиту та розрахунки з ПДВ, що відображаються окремими статтями відповідно до Плану рахунків державного сектору. Для колонії, яка має статус платника ПДВ, це забезпечує контроль за сумами непрямих податків, пов'язаних з операціями з постачальниками.

У фінансовій звітності установи подається комплекс інформації про:

- зобов'язання перед постачальниками та підрядниками;
- витрати, пов'язані з виконанням договорів;
- джерела покриття таких витрат (загальний та спеціальний фонди);
- рух грошових коштів, спрямованих на оплату закупівель;
- вплив зобов'язань на фінансовий результат спеціального фонду.

Для державної установи особливо важливим є відображення значних обсягів витрат на енергопостачання та комунальні послуги, які формують найбільшу частку кредиторської заборгованості. Це дає змогу оцінити якість управління ресурсами та визначити ризики, пов'язані з виконанням договірних зобов'язань.

Таким чином, подання інформації про розрахунки з постачальниками у фінансовій звітності забезпечує прозорість бюджетного процесу, відображає реальний фінансовий стан установи та створює передумови для підвищення ефективності управління зобов'язаннями. Для колонії це є особливо актуальним з огляду на масштаб закупівель, підвищену відповідальність за цільове використання коштів та значний рівень фінансових взаємодій з

енергетичними та комунальними компаніями.

Фінансова звітність суб'єктів державного сектору повинна забезпечувати користувачів повною, зрозумілою та однозначно інтерпретованою інформацією. НП(С)БОДС 101 визначає, що для якісного сприйняття даних звітності користувачі мають володіти базовими знаннями у сфері державних фінансів, тоді як установа – забезпечувати достовірність і логічність поданих показників. Для державної установи це особливо важливо, оскільки значні обсяги розрахунків із постачальниками, енергетичними та комунальними підприємствами формують вагомий сегмент її фінансової інформації.

У звітності повинна відображатися виключно доречна інформація, яка впливає на прийняття управлінських рішень, дозволяє оцінювати минулі результати, виявляти тенденції розвитку та прогнозувати майбутні фінансові наслідки. У діяльності колонії це передусім дані про кредиторську заборгованість за енергоносії, комунальні послуги, матеріально-технічні ресурси, укладені договори з підрядними організаціями та обсяг оплачених, але не виконаних робіт. Саме ці показники безпосередньо впливають на оцінку фінансової стійкості установи, визначення бюджетних потреб і аналіз ефективності використання ресурсів.

Однією з ключових вимог НП(С)БОДС 101 є забезпечення порівнянності даних звітності за різні звітні періоди. Для колонії це означає необхідність коректного відображення динаміки розрахунків з постачальниками, зміни обсягів бюджетного фінансування та показників спеціального фонду. Порівняння даних між роками дозволяє контролюючим органам аналізувати причини збільшення чи зменшення заборгованості, виявляти тенденції до накопичення боргів або зростання навантаження на кошторис.

Достовірність інформації у фінансовій звітності передбачає її повну відповідність реєстрам бухгалтерського обліку, відсутність перекручень та арифметичних помилок. Для колонії це особливо значуще, оскільки високі витрати на тепло-, енерго- та водопостачання створюють значний обсяг операцій із постачальниками, а відхилення у відображенні таких операцій

можуть суттєво вплинути на оцінку фінансового стану установи.

Важливою вимогою є розкриття порівняльної інформації за попередній звітний період для всіх цифрових показників. Це дозволяє простежити рух і структуру кредиторської заборгованості, оцінити ефективність управління договірними зобов'язаннями та забезпечити прозорість виконання кошторису. Для колонії, яка здійснює тисячі закупівель через систему Prozorro, належне відображення таких даних дозволяє контролювати ритмічність оплати та відповідність фінансових потоків бюджетним призначенням.

Згідно зі стандартом, фінансова звітність складається за календарний рік, тоді як проміжна звітність – наростаючим підсумком. Це забезпечує цілісність облікових даних, своєчасність контролю над розрахунками та правильність відображення бюджетних асигнувань. Для державної установи це означає, що всі операції з постачальниками – передоплати, післяплати, закриття кредиторської заборгованості, суми податкового кредиту з ПДВ – повинні бути системно включені у проміжну та річну звітність.

Склад фінансової звітності включає Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал та Примітки до фінансових звітів. Саме у цих формах знаходиться відображення інформації про розрахунки з постачальниками та підрядниками. У Балансі кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги відображається в складі поточних зобов'язань, тоді як у Звіті про фінансові результати витрати, пов'язані з оприбуткуванням ресурсів чи отриманих послуг, формують статті витрат загального чи спеціального фонду. Згортання статей активів і зобов'язань у фінансовій звітності не допускається, що гарантує прозоре відображення кредиторської заборгованості. Таким чином, вимоги НП(С)БОДС 101 забезпечують формування цілісної, достовірної та порівнянної інформації щодо розрахунків з постачальниками і підрядниками у фінансовій звітності державної установи - табл. 2.10. Це створює основу для якісного управління бюджетними коштами, дотримання фінансової дисципліни та підвищення ефективності облікового процесу в державному секторі.

Таблиця 2.10

Узагальнення відображення розрахунків з постачальниками у фінансовій звітності державної установи

Стаття / показник	Код рядка	Що саме відображається	Зв'язок з обліком (рахунки)	Приклад для державної установи
1	2	3	4	5
Баланс (Ф. 1-дс)				
Дебіторська заборгованість за розрахунками за товари, роботи, послуги	рядок 120	Сума заборгованості постачальників перед установою (переплати, видані аванси, помилково перераховані кошти, неотримані матеріали)	Дебет 62, 2113, 1812 / Кредит 2313, 6211 тощо	Передоплата за котел, МШП, будматеріали, які перераховані постачальнику, але ще не поставлені на дату балансу
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	рядок 140	Спеціально виділені суми авансів постачальникам, які будуть погашені шляхом поставки товарів/послуг	Дебет 2113, 1812 / Кредит 2313, 6211 (залежно від операції)	Аванс за енергоносії чи продовольство, перерахований у межах договору, але ще не «закритий» фактичною поставкою
Поточні зобов'язання за розрахунками за товари, роботи, послуги	рядок 410	Кредиторська заборгованість перед постачальниками та підрядниками за отримані, але ще не оплачені товари, роботи, послуги	Кредит 6211 / Дебет 1812, 1513, 80-х, 81-х рахунків витрат	Борг перед ТОВ «Генеруюча компанія «Теплоінвест ПР»», ТОВ «Полтаваенергозбут», ТОВ «Укрспецтепло» за тепло- та електропостачання
Поточні зобов'язання за одержаними авансами	рядок 430	Зобов'язання установи у разі отримання передоплати від замовників (для спецфонду, платних послуг)	Кредит 6214 / Дебет 2313, 2111 тощо	Суми, отримані як попередня оплата за продукцію (меблі, металообробка), які ще не відвантажені замовнику
Звіт про фінансові результати (Ф. 2-дс)				
Оплата товарів	рядок 130 (I розділ)	Витрати на придбання товарів, робіт, послуг, включаючи енергоносії, продовольство, МШП, матеріали для утримання інфраструктури	Дебет 80-х, 81-х, 82-х / Кредит 6211, 2113	Витрати на електроенергію, тепло, продукти харчування для засуджених, матеріали для ремонту, які формують собівартість утримання колонії
Оплата товарів (у частині виконання бюджету)	рядок 400 (II розділ)	Видатки бюджету за економічною статтею «Оплата товарів та послуг», що показують бюджетне навантаження від розрахунків з постачальниками	Відображає касові та фактичні видатки за кодами економічної класифікації (КЕКВ 22**, 24**, 26**)	Видатки загального фонду на оплату теплопостачання, водопостачання, послуг зв'язку, що фінансуються за рахунок бюджету
Звіт про рух грошових коштів (Ф. 3-дс)				
Витрати на операційну діяльність: оплата товарів	рядок 023	Реальні грошові виплати постачальникам і підрядникам за товари, роботи, послуги у межах операційної діяльності	Зменшення грошових коштів на рахунках (2313, 2311) в кореспонденції з рахунком 6211	Перерахування коштів за електроенергію, теплову енергію, харчування, побутові послуги; відображає фактичний грошовий відтік на користь постачальників

Інформація про розрахунки з постачальниками та підрядниками в державній установі системно відображається у всіх основних формах фінансової звітності відповідно до вимог НП(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності». У балансі (форма № 1-дс) розрахунки за товарами, роботами, послугами знаходять відображення як у складі дебіторської, так і кредиторської заборгованості. Дебіторська заборгованість за розрахунками за товари, роботи, послуги та виданими авансами (рядки 120 і 140 активу) відображає суми попередніх оплат, переplat постачальникам, а також випадки, коли на дату складання балансу установа має право вимоги до контрагентів за ще не отримані матеріальні цінності чи послуги. Натомість у пасиві балансу у рядку 410 «Поточні зобов'язання за розрахунками за товари, роботи, послуги» узагальнюється кредиторська заборгованість установи перед енергопостачальними, комунальними та іншими організаціями за фактично отримані, але ще не оплачені ресурси. За наявності попередньо отриманих від замовників коштів за продукцію чи послуги спеціального фонду відповідні суми показуються у рядку 430 «Поточні зобов'язання за одержаними авансами», що відображає обов'язок установи поставити продукцію або надати послуги в майбутніх періодах.

У звіті про фінансові результати (форма № 2-дс) розрахунки з постачальниками опосередковано розкриваються через показники витрат. Стаття «Оплата товарів» у розділі I звіту (рядок 130) відображає витрати на придбання товарів, робіт, послуг, у тому числі енергоносіїв, продовольства, малоцінних швидкозношуваних предметів, будівельних матеріалів, тобто всього того, що забезпечує функціонування інфраструктури установи. У розділі II форми № 2-дс аналогічна стаття «Оплата товарів» (рядок 400) показує ці ж витрати в розрізі виконання бюджету, характеризуючи бюджетне навантаження від розрахунків з постачальниками за економічною класифікацією видатків. Таким чином, через показники витрат простежується, як кредиторська заборгованість, відображена в балансі, трансформується у фактичні видатки, профіцит або дефіцит за звітний період.

У звіті про рух грошових коштів (форма № 3-дс) розрахунки з поставачальниками відображаються вже в площині реальних грошових потоків. У статті «Витрати на операційну діяльність, у тому числі оплата товарів» (рядок 023) показуються суми коштів, фактично перерахованих поставачальникам і підрядникам за товари, роботи, послуги. Саме тут простежується грошовий відтік за енергоносії, комунальні послуги, продукти харчування, матеріали для ремонту тощо, що фінансуються як за рахунок загального, так і спеціального фондів. У випадку, коли установа виступає поставачальником продукції власного виробництва, відповідні надходження коштів за реалізовані товари й послуги відображаються у складі надходжень від операційної діяльності, формуючи зустрічні грошові потоки за договорами купівлі-продажу.

Отже, узагальнюючи, слід відзначити, що розрахунки з поставачальниками та підрядниками в державній установі послідовно відображаються у всіх формах фінансової звітності: в балансі – як дебіторська і кредиторська заборгованість та аванси, у звіті про фінансові результати – як витрати на оплату товарів і послуг, у звіті про рух грошових коштів – як фактичні виплати поставачальникам. Такий підхід забезпечує прозорість інформації про стан і динаміку розрахунків з контрагентами, дозволяє оцінити навантаження на бюджет установи, своєчасність виконання зобов'язань і вплив витрат на загальний фінансовий результат діяльності суб'єкта державного сектору.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ДЕРВАЖНОЇ УСТАНОВИ

3.1. Фінансово-економічний стан державної установи

Фінансово-економічний стан державної установи характеризує сукупність показників, що відображають результативність використання ресурсів, ефективність організації господарської діяльності та здатність підприємства забезпечувати належний рівень функціонування в умовах обмежень, притаманних установам кримінально-виконавчої системи. На відміну від комерційних структур, підприємства цієї сфери виконують подвійне завдання: з одного боку, вони повинні дотримуватися вимог економічної самоорганізації та фінансової дисципліни, а з іншого – забезпечувати реалізацію державних соціально значущих функцій. Це зумовлює особливу важливість проведення комплексної оцінки їх фінансово-економічного стану.

Оцінювання фінансового стану передбачає аналіз активів, зобов'язань, доходів, видатків і грошових потоків з метою встановлення стійкості підприємства, достатності його ресурсів, рівня збалансованості фінансових результатів та ефективності управління. Для державної установи таке оцінювання має ключове значення, адже дає змогу виявити тенденції розвитку, визначити напрями оптимізації витрат, оцінити результативність фінансування з державного бюджету, а також забезпечити прозорість використання коштів у рамках господарської діяльності колонії. Системний аналіз фінансових показників за 2022–2024 роки дозволяє сформувати цілісне уявлення про те, наскільки раціонально підприємство використовує наявні ресурси, чи забезпечує воно належний рівень фінансової дисципліни, якою є динаміка основних статей активів і пасивів, а також як змінювалась структура доходів та витрат.

Метою аналізу фінансово-економічного стану підприємства є комплексне

дослідження його діяльності, спрямоване на визначення рівня фінансової стійкості, ліквідності та ефективності використання майнового потенціалу. Аналіз дає змогу встановити ключові чинники, що впливають на результати роботи, визначити сильні й слабкі сторони діяльності, оцінити ризики та перспективи розвитку. Важливим аспектом є дослідження динаміки основних фінансових показників, адже їх зміна в часі відображає адаптивність підприємства до умов середовища та здатність забезпечувати безперервність функціонування.

Основними завданнями такого аналізу є дослідження структури й динаміки активів і пасивів, оцінювання змін у величині та складі оборотних і необоротних ресурсів, визначення рівня оновлення основних засобів, співвідношення власного капіталу та зобов'язань, а також аналіз джерел фінансування діяльності. Важливе місце займає аналіз доходів та видатків, який дозволяє визначити, які саме напрями діяльності формують основні грошові надходження, наскільки ефективно використовуються бюджетні асигнування та власні доходи, та чи є структура витрат оптимальною для виконання функцій підприємства. Не менш значущим є оцінювання руху грошових коштів, яке показує здатність установи генерувати достатній операційний потік, необхідний для покриття поточних зобов'язань та підтримання стабільності роботи. Окремим завданням є аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості, що дає змогу оцінити рівень платіжної дисципліни, своєчасність розрахунків і ступінь ризиків, пов'язаних з управлінням зобов'язаннями.

Комплексність проведення аналізу забезпечує можливість сформулювати обґрунтовані висновки щодо фінансової стійкості підприємства, ефективності його діяльності та напрямів, які потребують удосконалення. Таким чином, дослідження фінансово-економічного стану державної установи є необхідною передумовою для прийняття раціональних управлінських рішень, підвищення ефективності використання ресурсів та забезпечення стабільного розвитку підприємства в умовах сучасних викликів.

Таким чином, дослідження фінансово-економічного стану державної установи є необхідною передумовою для прийняття раціональних управлінських рішень, підвищення ефективності використання ресурсів та забезпечення стабільного розвитку підприємства в умовах сучасних викликів. Для забезпечення повноти оцінювання першочергового значення набуває аналіз структури та динаміки активів, оскільки саме вони формують матеріально-технічну основу функціонування установи, визначають рівень її інвестиційного потенціалу та відображають ступінь ефективності управління майновими ресурсами.

У цьому контексті доцільним є дослідження змін у складі активів протягом 2022–2024 років, що дозволяє встановити тенденції їхнього розвитку, оцінити рівень оновлення необоротних ресурсів, виявити особливості формування оборотних активів та визначити загальний напрям трансформації майнового потенціалу підприємства. Узагальнені результати подано в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка активів державної установи за 2022–2024 рр.

Активи	Роки			Відхилення 2023 р. до 2022 р.		Відхилення 2024 р. до 2023 р.	
	2022	2023	2024	(+;-)	(%)	(+;-)	(%)
Основні засоби	8500494	8273894	9385025	-226600	-2,7	+1111131	+13,4
НКІ	-	140621	216018	+140621	-	+75397	+53,6
Запаси	2197737	2396453	2543997	+198716	+9,0	+147544	+6,2
Біологічні активи	32233	25713	75558	-6520	-20,2	+49845	У 3,0 р.
Інша деб. заборгованість	32717	22887	6061	-9830	-30,0	-16826	-73,5
Гроші та їх еквіваленти	20960	133285	181386	+112325	У 6,4 р.	+48101	+36,1
Усього розд. II	53677	156172	187447	+102495	У 2,9 р.	+31275	+20,0
Разом	11116992	10992853	12413445	-124139	-1,1	+1420592	+12,9

Аналіз динаміки та структури активів державної установи за 2022–2024 рр. свідчить про певні зміни у матеріально-ресурсному потенціалі підприємства та особливості управління його майновими ресурсами в умовах обмеженого

бюджетного фінансування та специфіки діяльності установи.

Насамперед варто зазначити, що ключову частку активів установи традиційно формують основні засоби, питома вага яких залишається домінуючою протягом усього досліджуваного періоду. У 2023 р. їх вартість дещо зменшилася на 226,6 тис. грн (–2,7%), що може бути пов’язано з вибуттям окремих об’єктів або нарахуванням суттєвої амортизації за відсутності активних інвестицій. Водночас у 2024 р. спостерігається приріст на 1 111,1 тис. грн (+13,4%), що свідчить про оновлення основних засобів або придбання нових об’єктів, необхідних для забезпечення безперервного функціонування колонії.

Значним є також збільшення частки незавершених капітальних інвестицій, які з 0 грн у 2022 р. зросли до 140,6 тис. грн у 2023 р. та до 216,0 тис. грн у 2024 р. Позитивна динаміка (+75,4 тис. грн, або +53,6% за рік) свідчить про реалізацію заходів з модернізації інфраструктури установи та оновлення матеріально-технічної бази.

Позитивною тенденцією є зростання обсягу запасів, що збільшилися у 2023 р. на 198,7 тис. грн (+9,0%), а в 2024 р. – ще на 147,5 тис. грн (+6,2%). Це може відображати збільшення масштабів господарської діяльності, необхідність формування більш стабільних ресурсних резервів або підвищення обсягів виробничих та забезпечувальних процесів.

Динаміка біологічних активів має хвилеподібний характер: у 2023 р. їх вартість зменшилася на 6,5 тис. грн (–20,2%), проте вже у 2024 р. показник зріс на 49,8 тис. грн (+193,9%). Це може бути зумовлено відмінностями у циклі вирощування або зміною кількісних та якісних параметрів поголів’я.

Негативним фактором є стійке скорочення дебіторської заборгованості, яка зменшилася з 32,7 тис. грн у 2022 р. до 22,9 тис. грн у 2023 р. (–30,0%), а у 2024 р. – до лише 6,1 тис. грн (–73,5%). Така динаміка може свідчити про зменшення обсягів реалізації продукції/послуг на умовах відстрочення платежу або ж про відсутність належної роботи з контрагентами, що зменшує майбутні можливості отримання доходів.

Водночас стрімке зростання показників грошових коштів та їх еквівалентів вказує на посилення поточної ліквідності підприємства: у 2023 р. приріст становив 112,3 тис. грн (+535,9%), а в 2024 р. – ще 48,1 тис. грн (+36,1%). Це свідчить про формування позитивного операційного потоку та певне зміцнення фінансової дисципліни.

Сукупні оборотні активи (розділ II) у 2023 р. зросли на 190,9%, а в 2024 р. – на 20,0%, що вказує на суттєве покращення ресурсної бази для забезпечення поточних операцій підприємства.

Загальний підсумок активів демонструє незначне зменшення у 2023 р. (–124,1 тис. грн, або –1,1%), але суттєве зростання у 2024 р. до 12 413,4 тис. грн (+12,9%). Така динаміка є ознакою відновлення економічної активності установи, підвищення рівня інвестицій у матеріальні ресурси і загального зміцнення її майнового потенціалу.

У цілому зміни в складі активів у 2022–2024 рр. характеризують розвиток підприємства як помірно стабільний із позитивними тенденціями у частині модернізації основних засобів, формування оборотних активів та зміцнення ліквідності, що створює сприятливі передумови для підвищення ефективності господарської діяльності.

Водночас для більш глибокого розуміння особливостей майнової структури підприємства доцільним є аналіз питомої ваги окремих складових активів та оцінка їхнього впливу на формування загального ресурсного потенціалу установи.

Дослідження структури активів дозволяє виявити ключові напрями концентрації ресурсів, оцінити співвідношення між оборотними та необоротними складовими та визначити ступінь раціональності управління майном.

Узагальнені результати структури активів підприємства за 2022–2024 рр. подано на рис. 3.1.

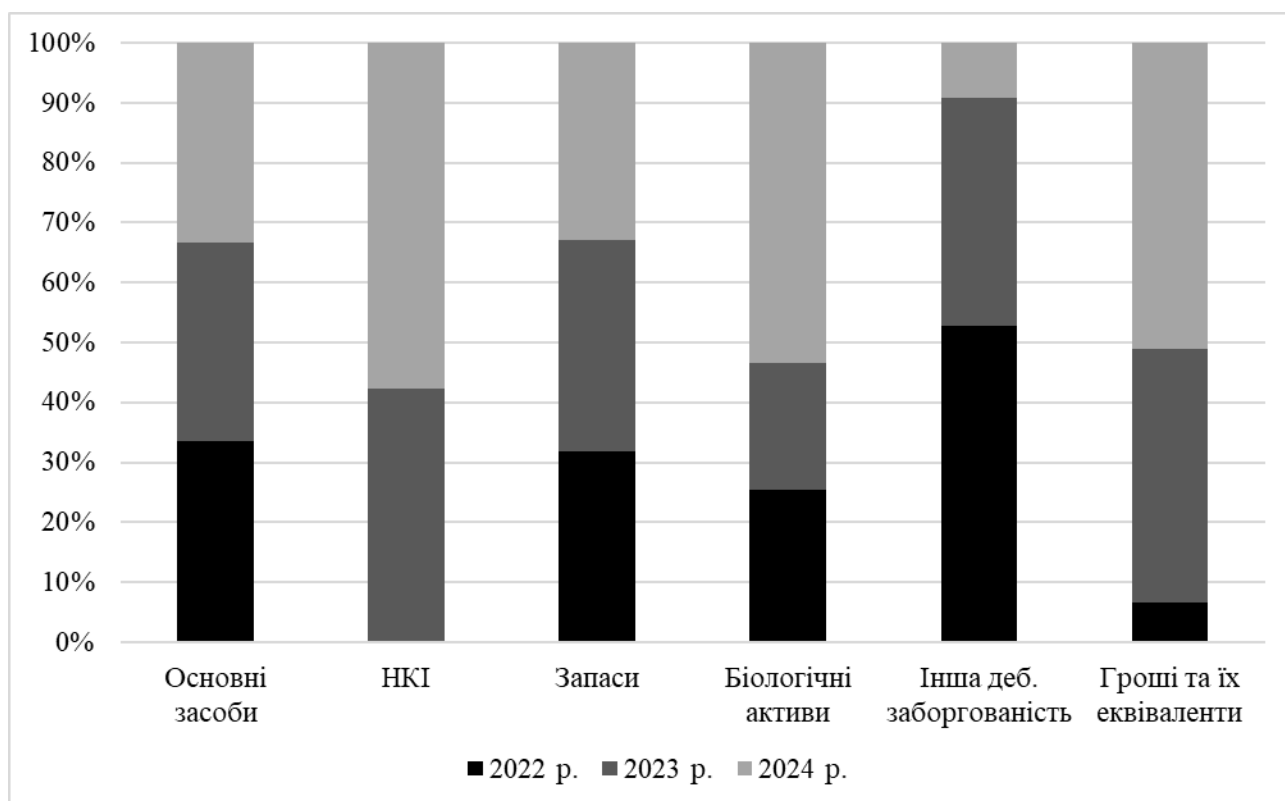

Рис. 3.1. Структура активів державної установи за 2022–2024 рр.

Структура активів державної установи протягом 2022–2024 рр. свідчить про стабільну домінуючу частку основних засобів, яка коливається у межах 75–76%, що є характерним для установ із переважанням матеріально-технічної бази та обмеженим обсягом оборотних операцій. Поява та поступове зростання частки незавершених капітальних інвестицій до 1,74% у 2024 р. відображає активізацію модернізаційних процесів.

Питома вага запасів залишається значною (близько 20%), що свідчить про необхідність підтримання достатнього рівня забезпечення виробничих та господарських потреб. Біологічні активи займають незначну, але зростаючу частку, що може бути пов'язано зі зміною масштабів відповідних видів діяльності.

Дебіторська заборгованість протягом періоду скорочується до мінімального рівня (0,05% у 2024 р.), що вказує на низьку залежність підприємства від боржників, але водночас – на обмеження потенціалу реалізаційної діяльності. Показово зростає частка грошових коштів – з 0,19% до

1,46%, що підкреслює покращення ліквідності та здатність установи формувати операційний фінансовий резерв.

Для комплексної оцінки фінансового стану важливо доповнити аналіз активів дослідженням динаміки пасивів, оскільки саме їхня структура дозволяє визначити джерела формування майна, рівень фінансової самостійності підприємства та ступінь залежності від зовнішніх зобов'язань. Аналіз пасивів відображає зміни у власному капіталі та кредиторській заборгованості, а також дає можливість оцінити загальну фінансову стійкість установи та її здатність забезпечувати виконання поточних і довгострокових зобов'язань.

Узагальнені результати динаміки пасивів державної установи 2022–2024 рр. подано в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Динаміка пасивів державної установи за 2022–2024 рр.

Пасиви	Роки			Відхилення 2023 р. до 2022 р.		Відхилення 2024 р. до 2023 р.	
	2022	2023	2024	(+;-)	(%)	(+;-)	(%)
Внесений капітал	19736308	19862697	21365092	+126 389	+0,6	+1 502395	+7,6
Фінрезультат (–)	-103086	-1040035	-1106915	-9849	-1,0	-66880	-6,4
Цільове фінансування	6382	-	-	-6382	-100	x	x
Усього власний капітал	9440830	9462662	10295940	+21832	+0,2	+833278	+8,8
Поточні зобов'язання внутр. розрахунки	1635192	1452710	1460850	-182482	-11,2	+8140	+0,6
Інші поточні зобов'язання	40970	77481	656655	+36511	+89,1	+579174	+747,4
Усього поточні зобов'язання	1676162	1530191	2117505	-145971	-8,7	+587314	+38,4
Баланс пасиву	11116992	10992853	12413445	-124139	-1,1	+1420592	+12,9

Аналіз динаміки пасивів державної установи за 2022–2024 рр. показує переважання стабільної тенденції до зростання власного капіталу та одночасне коливання обсягів поточних зобов'язань, що визначає рівень фінансової стійкості установи та структуру джерел фінансування її діяльності.

Основним елементом пасивів є внесений капітал, який демонструє

поступове збільшення: у 2023 р. його обсяг зріс на 126,4 тис. грн (+0,6%), а у 2024 р. – ще на 1 502,4 тис. грн (+7,6%). Це свідчить про інвестиційну підтримку підприємства з боку засновника, модернізацію матеріально-технічної бази або оновлення основних засобів, що забезпечує зміцнення власного фінансового потенціалу установи.

Фінансовий результат діяльності має стабільно від’ємний характер, що є типовим для бюджетних і соціально орієнтованих установ, проте спостерігається його погіршення: у 2023 р. він зменшився на 9,8 тис. грн (–1,0%), а у 2024 р. – на 66,9 тис. грн (–6,4%). Це може свідчити про підвищення витрат, недостатність власних доходів або зростання собівартості виконання робіт та послуг.

У 2022 р. у структурі пасивів було наявне цільове фінансування, проте у 2023–2024 рр. воно відсутнє. Повне його скорочення (–100%) свідчить про завершення окремих бюджетних програм або про відсутність установації цільових надходжень у наступних періодах.

Узагальнений показник власного капіталу у 2023 р. збільшився незначно (+0,2%), але у 2024 р. приріст став більш суттєвим і склав 833,3 тис. грн (+8,8%). Таке зростання свідчить про зміцнення фінансової автономії підприємства та зниження залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Структура зобов’язань характеризується змішаною динамікою. Поточні зобов’язання за внутрішніми розрахунками у 2023 р. зменшилися на 182,5 тис. грн (–11,2%), що може бути пов’язано з покращенням дисципліни розрахунків, проте у 2024 р. вони знову зросли на 8,1 тис. грн (+0,6%). Обсяг інших поточних зобов’язань демонструє стрімку висхідну динаміку: у 2023 р. – +89,1%, а у 2024 р. – +747,4%, що свідчить про накопичення короткострокових боргових зобов’язань, можливе розширення договірних зобов’язань або зміну умов розрахунків з кредиторами.

Загальна сума поточних зобов’язань у 2023 р. зменшилася на 145,97 тис. грн (–8,7%), але у 2024 р. збільшилася на 587,3 тис. грн (+38,4%). Така динаміка свідчить про певне навантаження на оборотні кошти підприємства та

потенційне погіршення короткострокової ліквідності.

Підсумковий показник – баланс пасиву – повторює загальні коливання фінансової бази: незначне скорочення у 2023 р. (–1,1%) та суттєве зростання у 2024 р. (+12,9%), що свідчить про активізацію фінансово-господарської діяльності установи та збільшення ресурсного забезпечення.

Для повної характеристики джерел формування майна підприємства важливо проаналізувати структуру пасивів, оскільки саме її пропорції визначають рівень фінансової автономії, залежність від зовнішніх джерел фінансування та стійкість установи до змін у фінансово-економічному середовищі. Дослідження структури власного капіталу та поточних зобов'язань дозволяє виявити напрями концентрації фінансових ресурсів і оцінити збалансованість пасивів у динаміці.

Узагальнену структуру пасивів державної установи за 2022–2024 рр. наведено на рис. 3.2.

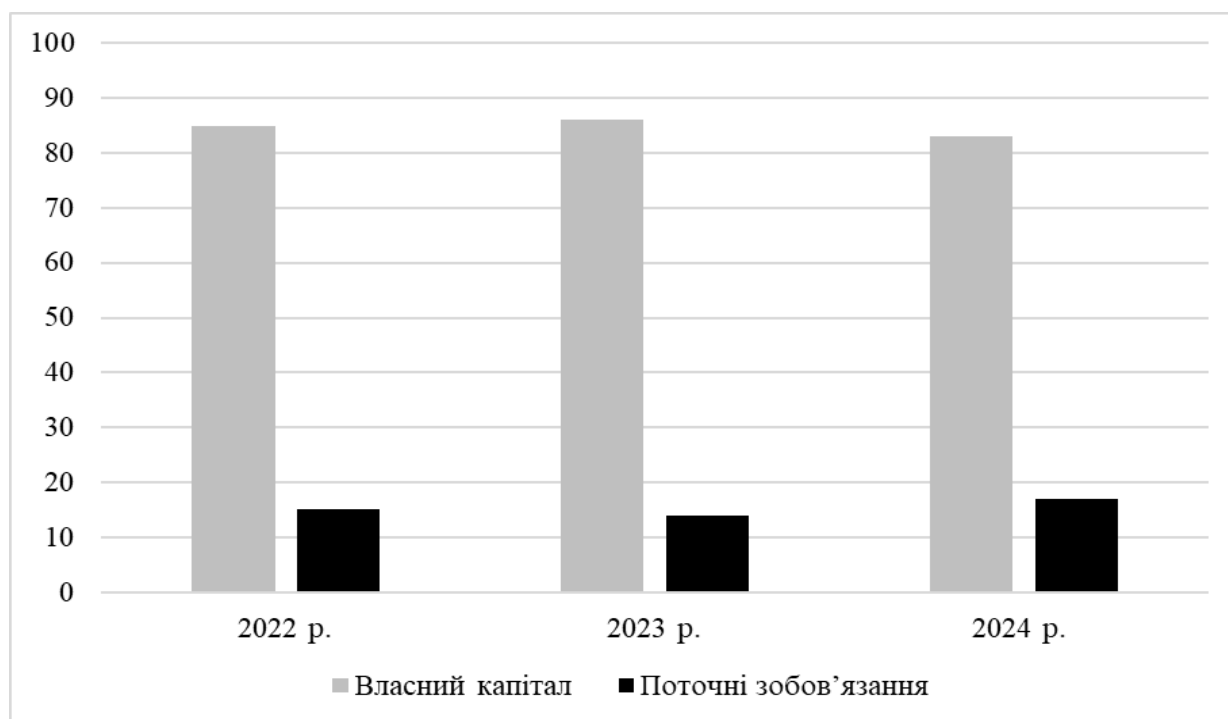

Рис. 3.2. Структура пасивів державної установи за 2022–2024 рр.

Структура пасивів державної установи протягом 2022–2024 рр. загалом характеризується домінуванням власного капіталу, частка якого перевищує

82%, що свідчить про високий рівень фінансової автономії підприємства. У 2023 р. частка власного капіталу дещо зросла до 86,07%, проте у 2024 р. відбулося її зниження до 82,93%, що зумовлено збільшенням обсягів поточних зобов'язань.

Питома вага поточних зобов'язань протягом періоду змінювалася у межах 13,93–17,07%. Найнижчий рівень спостерігався у 2023 р., однак уже у 2024 р. їх частка суттєво зросла на 3,14 п.п., що вказує на підвищення боргового навантаження та залежності від короткострокових джерел фінансування.

У цілому структура пасивів є відносно збалансованою, однак зростання частки зобов'язань у 2024 р. потребує посилення контролю за кредиторською заборгованістю для збереження належного рівня фінансової стійкості.

Для комплексної характеристики фінансового стану підприємства важливо доповнити аналіз джерел формування майна дослідженням результативності його діяльності, що відображається у динаміці доходів. Саме структура та обсяги доходів визначають можливості установи щодо покриття витрат, формування фінансових ресурсів та забезпечення безперебійного функціонування.

Узагальнені результати динаміки доходів державної установи за 2022–2024 рр. наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Динаміка доходів державної установи за 2022–2024 рр.

Стаття доходів	2022 р.	2023	2024	Зміна 2024 р. до 2022 р. (+; -)
Бюджетні асигнування	4826778	5490560	6478552	+1651774
Доходи від надання послуг	1938290	4667122	5942219	+4003929
Доходи від продажу активів	19200	27883	39318	+20118
Інші доходи від обмінних операцій	38559	10608	34005	-4 554
Трансферти	122762	496950	5000	-117762
Інші доходи від необмінних операцій	144219	638758	114124	-30095
Усього доходів	5056739	6074821	7096518	+2039779

Аналіз динаміки доходів державної установи за 2022–2024 рр. свідчить про суттєве зростання обсягів фінансових надходжень, що зумовило

підвищення ресурсного потенціалу установи. Загальна сума доходів за період збільшилася на 2 039,8 тис. грн, або майже на 40%, що є позитивною тенденцією у контексті забезпечення стабільного фінансування діяльності.

Основним джерелом надходжень залишаються бюджетні асигнування, обсяг яких зріс на 1 651,8 тис. грн. Незважаючи на домінування бюджетного фінансування, найбільш динамічне зростання продемонстрували доходи від надання послуг, які збільшилися у понад 3 рази (+4 003,9 тис. грн). Це свідчить про активізацію господарської діяльності колонії, розширення обсягів виконуваних робіт або підвищення ефективності використання виробничих потужностей.

Доходи від продажу активів також зросли на 20,1 тис. грн, однак їх частка залишається незначною. Інші доходи від обмінних операцій у 2024 р. не досягли рівня 2022 р., що призвело до зменшення на 4,6 тис. грн. Значне скорочення трансфертів (–117,8 тис. грн) може бути пов'язане із завершенням програм цільового фінансування або зміною механізмів розподілу бюджетних ресурсів.

Негативну тенденцію також демонструють інші доходи від необмінних операцій, які зменшилися на 30,1 тис. грн, що свідчить про зниження обсягів безоплатних надходжень або відсутність додаткової підтримки у 2024 р.

Узагальнюючи, доходна база підприємства за досліджуваний період суттєво зміцнилася передусім за рахунок розширення обсягів платних послуг та зростання бюджетних асигнувань. Водночас скорочення трансфертів та необмінних доходів вказує на потребу у диверсифікації джерел фінансування та підвищенні ролі власної господарської діяльності у формуванні доходів установи. Однак для комплексної оцінки фінансового стану важливо співвіднести динаміку доходів із динамікою видатків, оскільки саме їх пропорційність визначає здатність підприємства забезпечувати фінансову рівновагу та формувати позитивний фінансовий результат.

Подальший аналіз видатків дозволить оцінити структуру та напрямки використання ресурсів, виявити основні статті витрат і визначити ефективність

їхнього розподілу впродовж 2022–2024 рр. Узагальнені результати подано в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Динаміка видатків державної установи за 2022–2024 рр.

Стаття витрат	2022 р.	2023	2024	Зміна 2024 р. до 2022 р. (+; -)
Витрати на виконання бюджетних програм	4896529	55547570	64957155	+60060626
Витрати на виготовлення продукції, робіт, послуг	2074381	6213757	5521649	+3447268
Інші витрати за обмінними операціями	45200	22000	101793	+56593
Витрати за необмінними операціями	16724	72000	17450	+726
Усього видатків	5110223	6185327	7059804	+1949581

Аналіз динаміки видатків державної установи за 2022–2024 рр. свідчить про суттєве зростання обсягів витрат, що формує підвищене навантаження на фінансові ресурси установи. Загальний обсяг видатків зріс на 1 949,6 тис. грн, що відображає розширення масштабів діяльності, збільшення вартості ресурсів та зміну фінансових умов забезпечення функціонування підприємства.

Найбільш значний приріст спостерігається за статтею витрати на виконання бюджетних програм, які збільшилися на 60 060,6 тис. грн. Така динаміка може бути пов'язана з коригуванням обсягів фінансування, впровадженням нових програм, підвищенням цін на товари та послуги або змінами у бюджетному законодавстві. Стрімке зростання вказує на посилення ролі бюджетної складової у фінансовому забезпеченні установи.

Витрати на виготовлення продукції, виконання робіт та надання послуг також мають значний приріст – +3 447,3 тис. грн, що свідчить про активізацію господарської діяльності та збільшення обсягів платних робіт та послуг. Це корелює зі зростанням відповідних доходів, проте потребує контролю для забезпечення економічної ефективності.

Збільшення інших витрат за обмінними операціями на 56,6 тис. грн демонструє зростання додаткових витрат, пов'язаних з поточною діяльністю. Натомість видатки за необмінними операціями залишаються незначними і

зросли лише на 0,7 тис. грн, що не впливає суттєво на загальну структуру витрат.

Загальна сума видатків за три роки збільшилася на 38%, що свідчить про розширення фінансових потреб підприємства. Водночас темпи зростання видатків є нижчими, ніж темпи зростання доходів – рис. 3.3, що потенційно сприяє покращенню фінансової рівноваги у середньостроковій перспективі.

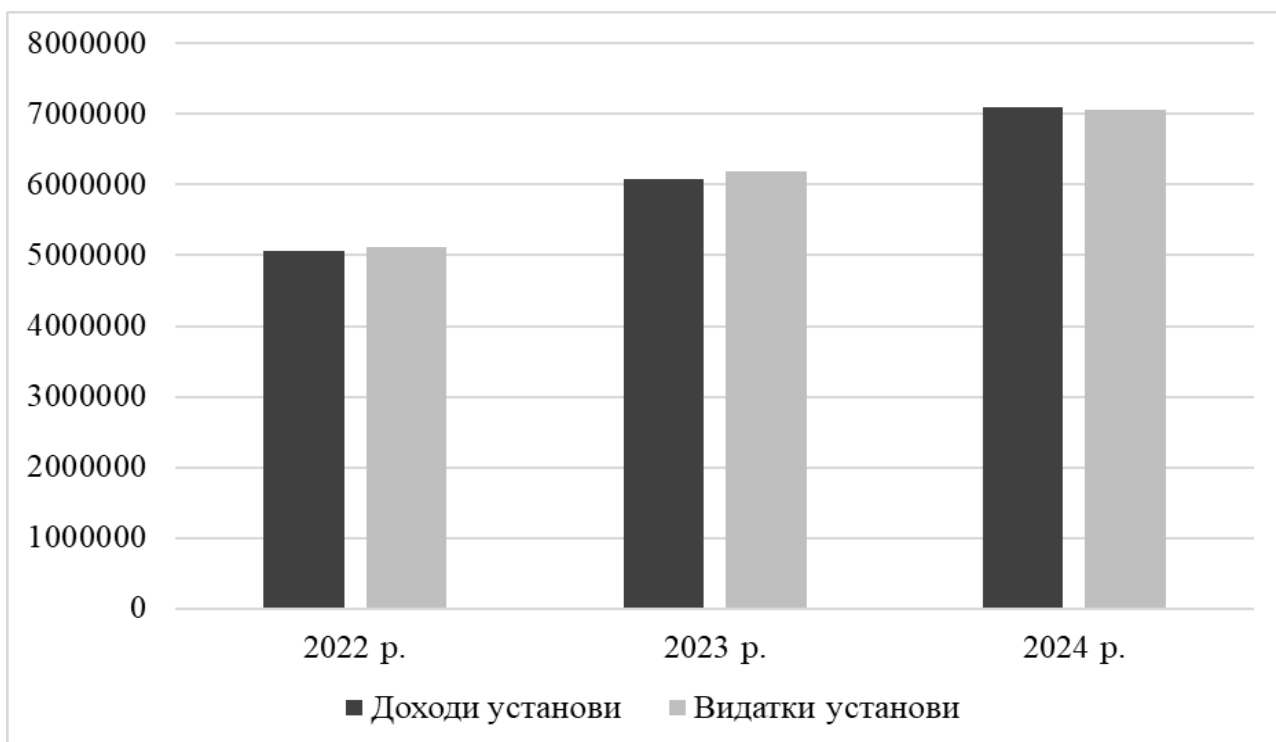

Рис. 3.3. Динаміка доходів та видатків державної установи у 2022–2024 рр., грн.

Узагальнюючи результати проведеного аналізу, можна стверджувати, що фінансово-економічний стан державної установи у 2022–2024 рр. характеризується відносною стабільністю та поступовим зміцненням ресурсної бази. Активи підприємства демонструють позитивну динаміку, зокрема за рахунок оновлення основних засобів, зростання запасів і збільшення обсягів грошових коштів, що свідчить про підвищення ліквідності та розширення операційних можливостей установи. Структура активів є збалансованою та відповідає специфіці діяльності підприємства.

У пасивах простежується зростання власного капіталу, що підсилює фінансову автономію установи, хоча збільшення короткострокових зобов'язань

у 2024 р. вимагає посилення контролю за кредиторською заборгованістю. Доходи підприємства за аналізований період суттєво збільшилися передусім завдяки розширенню обсягів платних послуг та зростанню бюджетних асигнувань. Водночас видатки також зросли, проте темпи їх приросту не перевищують зростання доходів, що позитивно впливає на фінансову рівновагу.

У цілому підприємство демонструє здатність забезпечувати стабільне функціонування, нарощувати фінансовий потенціал і підтримувати належний рівень матеріально-технічного забезпечення. Разом із тим актуальними залишаються питання оптимізації витрат та управління зобов'язаннями, що є передумовою подальшого підвищення ефективності його діяльності.

3.2. Аналіз структури та динаміки кредиторської заборгованості

Кредиторська заборгованість є важливою складовою фінансових зобов'язань підприємства, оскільки вона визначає обсяг короткострокових боргових вимог, що впливають на ліквідність, платоспроможність та загальний рівень фінансової стійкості установи. Для державної установи аналіз кредиторської заборгованості має особливе значення, адже своєчасність та повнота розрахунків з постачальниками, підрядниками, бюджетом та іншими контрагентами безпосередньо впливають на стабільність господарської діяльності, можливість безперебійного забезпечення установи ресурсами та ефективність виконання бюджетних програм. Вивчення структури та динаміки кредиторської заборгованості дозволяє оцінити фінансові ризики, пов'язані з управлінням борговими зобов'язаннями, виявити причини їх зміни та сформулювати напрями оптимізації розрахункової дисципліни.

Метою цього дослідження є комплексна оцінка рівня, складу та динаміки кредиторської заборгованості підприємства у 2022–2024 роках для визначення тенденцій її формування та оцінювання впливу на фінансово-економічний стан установи. Досягнення зазначеної мети передбачає виконання низки аналітичних

завдань, зокрема: визначення загального обсягу кредиторської заборгованості та її зміни в динаміці; дослідження структури кредиторських зобов'язань за видами; оцінювання співвідношення короткострокових зобов'язань із власним капіталом та оборотними активами; виявлення основних чинників, що зумовили зростання або скорочення боргових зобов'язань; а також формування висновків щодо рівня фінансових ризиків та ефективності політики управління кредиторською заборгованістю.

Для проведення аналізу застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, серед яких:

- 1) метод порівняння – для оцінки змін кредиторської заборгованості у часовому розрізі;
- 2) структурний аналіз – для визначення питомої ваги окремих складових зобов'язань;
- 3) горизонтальний аналіз – для виявлення абсолютних та відносних відхилень;
- 4) аналітичне групування – для систематизації даних за видами боргових зобов'язань;
- 5) елементи економіко-статистичного аналізу для оцінювання динамічних тенденцій та формування узагальнюючих показників.

Використання цих методів забезпечує об'єктивність і комплексність оцінювання кредиторської заборгованості та дозволяє зробити висновки щодо ефективності фінансової політики підприємства у сфері розрахунків з контрагентами.

Для поглибленого аналізу важливо дослідити динаміку та структурні зміни кредиторських зобов'язань упродовж 2022–2024 рр., оскільки саме вони відображають характер взаєморозрахунків підприємства, рівень його короткострокових боргових ризиків та здатність забезпечувати фінансову рівновагу в операційній діяльності. Узагальнені результати представлені в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Динаміка та структура кредиторської заборгованості за 2022–2024 рр.

Стаття	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Зміна 2024 р. до 2022 р. (%)
	сума, грн	у % до суми	сума, грн	у % до суми	сума, грн	у % до суми	
Поточні зобов'язання за внутрішніми розрахунками	1635192	97,6	1452710	94,9	1460850	69,0	-10,6
Інші поточні зобов'язання	40970	2,4	77481	5,1	656655	31,0	У 16,0 р.
Разом	1676162	100	1530191	100	2117505	100	+26,3

Аналіз динаміки та структури кредиторської заборгованості державної установи за 2022–2024 рр. свідчить про значні зміни у співвідношенні окремих складових поточних зобов'язань, що впливає на рівень фінансових ризиків та платіжну дисципліну підприємства рис. 3.4.

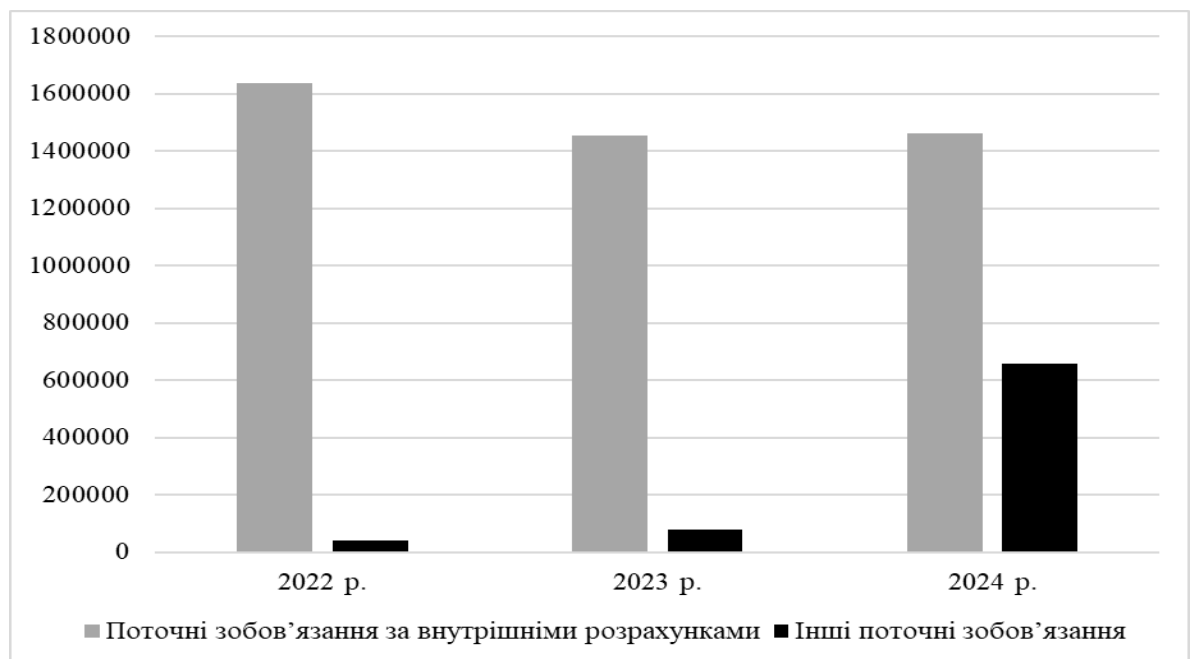

Рис. 3.4. Динаміка кредиторської заборгованості державної установи за 2022–2024 рр.

У 2022–2023 рр. ключовою статтею залишалися поточні зобов'язання за внутрішніми розрахунками, питома вага яких перевищувала 94%, однак у 2024 р. їх частка суттєво зменшилася до 68,99%. Це вказує на перерозподіл боргового навантаження та зменшення домінування внутрішніх розрахунків у

структурі кредиторської заборгованості.

Натомість категорія «інші поточні зобов'язання» демонструє різке зростання: з 2,45% у 2022 р. до 31,01% у 2024 р. Абсолютне збільшення становить 615,7 тис. грн (+1502%), що може свідчити про появу нових боргових зобов'язань, зміну умов співпраці з постачальниками, накопичення короткострокових боргів або збільшення обсягу невиконаних фінансових зобов'язань у зв'язку з розширенням діяльності. Така динаміка є сигналом підвищення боргового навантаження та потребує додаткового контролю з боку адміністрації підприємства.

Загальний обсяг кредиторської заборгованості зріс з 1 676,2 тис. грн у 2022 р. до 2 117,5 тис. грн у 2024 р., тобто на 441,3 тис. грн (+26,3%). Це помірне, але стабільне збільшення може бути пов'язане з інтенсивнішим використанням короткострокових джерел фінансування в умовах розширення обсягів виробничої та господарської діяльності.

У цілому динаміка кредиторської заборгованості свідчить про зростання боргового навантаження підприємства та водночас про структурні зміни, що підкреслюють підвищення ролі інших поточних зобов'язань. Ось плавний, логічний та науково виважений місток до таблиці дебіторської заборгованості, який органічно продовжує аналітику кредиторської:

Така тенденція вимагає посилення контролю за розрахунками з кредиторами та вдосконалення системи управління короткостроковими зобов'язаннями, щоб не допустити погіршення фінансової стійкості установи. Разом із тим комплексне оцінювання фінансового стану підприємства потребує паралельного аналізу дебіторської заборгованості, оскільки саме її рівень і структура визначають швидкість обігу коштів, ефективність взаєморозрахунків із контрагентами та здатність установи забезпечувати стабільний грошовий потік. Динаміка дебіторської заборгованості дозволяє оцінити стан платіжної дисципліни з боку покупців та інших боржників, визначити тенденції погіршення чи покращення розрахунків і виявити ризики, пов'язані з можливими фінансовими втратами.

Узагальнені дані щодо змін у складі дебіторської заборгованості за 2022–2024 рр. подано на рис. 3.5.

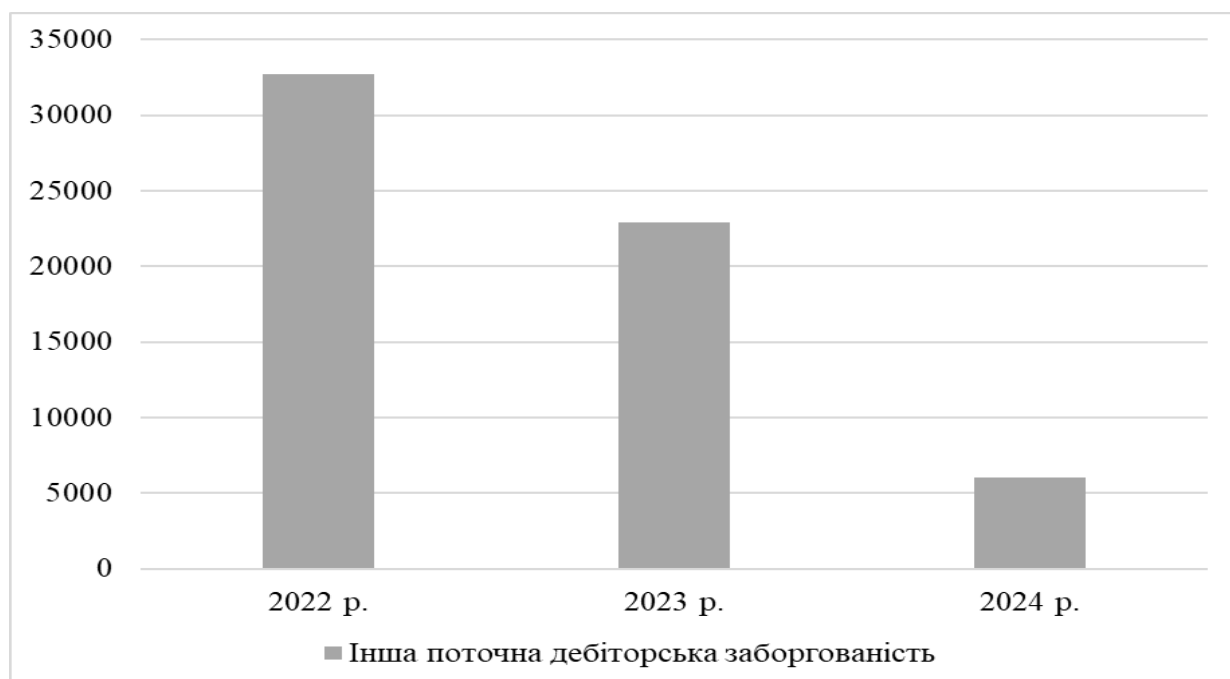

Рис. 3.5. Динаміка дебіторської заборгованості державної установи за 2022–2024 рр.

Аналіз дебіторської заборгованості державної установи свідчить про її стійку тенденцію до зменшення упродовж досліджуваного періоду. Загальний обсяг дебіторської заборгованості скоротився з 32,7 тис. грн у 2022 р. до 6,1 тис. грн у 2024 р., тобто на 26,7 тис. грн, або на 81,5%. Таке значне скорочення може свідчити про підвищення ефективності контролю за розрахунками з боржниками, своєчасне погашення заборгованостей або зменшення обсягів операцій, що передбачають відстрочення платежу.

Структурно дебіторська заборгованість повністю представлена іншою поточною заборгованістю, питома вага якої протягом 2022–2024 рр. становила 100%. Це свідчить про відсутність прострочених або спірних боргів та про переважно незначні й короткострокові розрахунки з контрагентами.

Суттєве зменшення дебіторської заборгованості є позитивним чинником, оскільки воно сприяє прискоренню обігу коштів, покращує ліквідність установи та знижує ризики формування безнадійних боргів. Ось плавний,

логічний та науково обґрунтований місток до порівняльного аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості:

Разом з тим різке скорочення може також свідчити про обмеження комерційної активності чи скорочення обсягів реалізації, що потребує додаткового аналізу в контексті динаміки доходів підприємства. Водночас для формування об'єктивної оцінки фінансової стійкості та платіжної дисципліни установи доцільним є співставлення дебіторської та кредиторської заборгованості, оскільки їхнє співвідношення визначає реальний обсяг боргового навантаження, швидкість обігу коштів та здатність підприємства виконувати свої зобов'язання. Здійснення порівняльного аналізу дозволяє виявити дисбаланси між сумами боргових вимог і зобов'язань, оцінити ризики втрати ліквідності та визначити напрями удосконалення політики управління розрахунками з контрагентами. Узагальнені результати такого порівняння наведено на рис. 3.6.

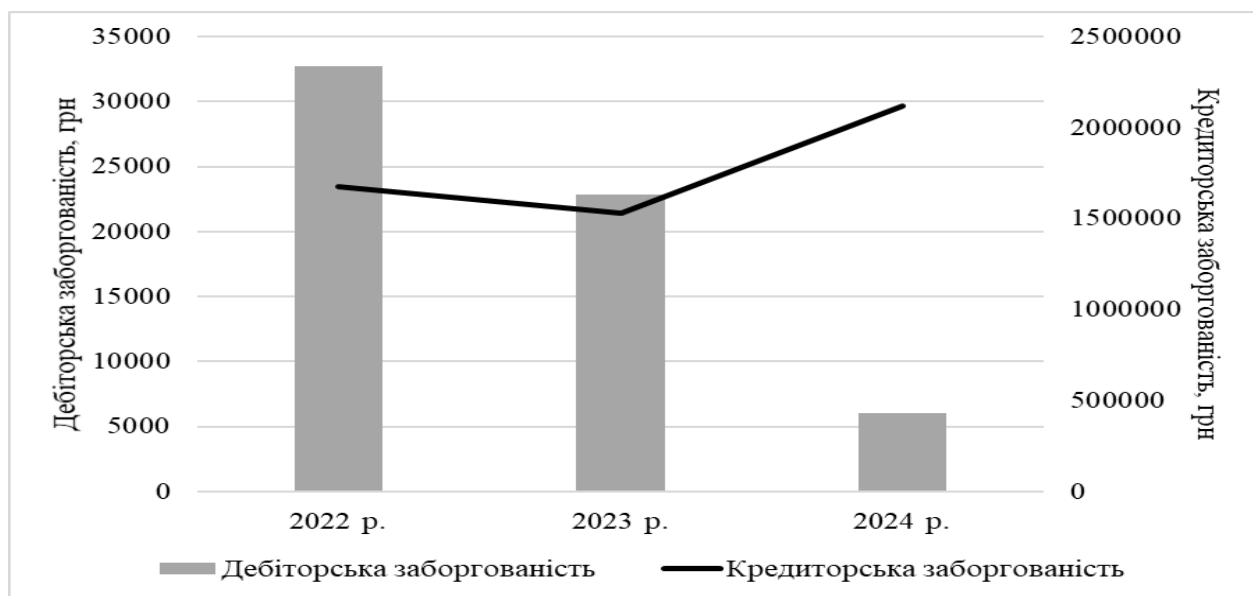

Рис. 3.6. Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості державної установи за 2022–2024 рр.

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості державної установи за 2022–2024 рр. свідчить про суттєвий дисбаланс у динаміці боргових вимог і зобов'язань. Дебіторська заборгованість за цей

період різко скоротилася з 32,7 тис. грн до 6,1 тис. грн (–81%), що відображає як підвищення платіжної дисципліни з боку контрагентів, так і потенційне зменшення обсягів діяльності, що передбачає відстрочення платежів. Така тенденція є позитивною з точки зору ліквідності, оскільки зменшує ризики неповернення коштів та прискорює оборотність активів.

На противагу цьому, кредиторська заборгованість має зростаючий тренд: її обсяг збільшився з 1,676 млн грн у 2022 р. до 2,118 млн грн у 2024 р. (+26%). Нарощування кредиторських зобов'язань свідчить про підвищення боргового навантаження та потенційне погіршення короткострокової платоспроможності підприємства, особливо з огляду на стрімке зростання інших поточних зобов'язань.

Співставлення цих показників демонструє, що підприємство значно більше залежить від зовнішніх джерел фінансування, ніж формує боргових вимог до контрагентів. Такий дисбаланс у бік кредиторської заборгованості може створювати ризики у частині виконання фінансових зобов'язань та потребує впровадження заходів щодо оптимізації розрахунків і зменшення короткострокових боргових навантажень.

У цілому ситуація характеризується зміцненням позицій за активними розрахунками (дебіторська заборгованість) та одночасним збільшенням пасивних зобов'язань, що потребує посилення системи контролю фінансових потоків та перегляду політики управління кредиторською заборгованістю.

3.3. Контроль за розрахунками з постачальниками та підрядниками

Контроль за розрахунками з постачальниками та підрядниками є важливою складовою системи фінансового управління підприємства, оскільки своєчасність і точність виконання зобов'язань безпосередньо впливають на ритмічність та безперервність операційної діяльності. Належно організований контроль забезпечує стабільне функціонування виробничих процесів, запобігає

виникненню затримок у постачанні матеріальних ресурсів і сприяє підтриманню партнерських відносин із контрагентами.

Важливість контролю розрахунків зумовлена також його впливом на фінансову стійкість і ліквідність підприємства. Ефективне управління зобов'язаннями дозволяє оптимізувати грошові потоки, уникати надмірного накопичення короткострокових боргів, підтримувати необхідний рівень оборотних активів і забезпечувати здатність підприємства своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання. Контроль за розрахунками виступає інструментом забезпечення платоспроможності, оскільки дозволяє оцінити відповідність структури кредиторської заборгованості фінансовим можливостям установи.

Окрему увагу привертають ризики, що виникають у разі несвоєчасного виконання розрахунків та накопичення простроченої кредиторської заборгованості. Подібні ситуації можуть призвести до фінансових втрат, штрафних санкцій, порушення договірних відносин, зниження довіри з боку постачальників і навіть до перебоїв у забезпеченні підприємства необхідними ресурсами. Надмірна або швидко зростаюча кредиторська заборгованість також погіршує показники ліквідності та підвищує ризик втрати фінансової рівноваги, що у довгостроковій перспективі негативно позначається на конкурентоспроможності установи.

Метою контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками є забезпечення достовірності інформації про здійснені операції, своєчасне виявлення помилок, запобігання зловживанням і недопущення викривлення фінансових показників. Чітко організований контроль дозволяє гарантувати, що всі операції відображені повно, правильно та відповідно до чинного законодавства і договірних умов, а також сприяє захисту фінансових інтересів підприємства.

Основними завданнями контролю є перевірка повноти, реальності та правомірності господарських операцій; підтвердження відповідності первинної документації встановленим вимогам; оцінка дотримання умов договорів щодо

вартості, термінів, обсягів та якості поставок чи виконаних робіт. Важливою складовою є також контроль за своєчасністю проведення розрахунків та відповідністю бухгалтерських записів фактичним взаємовідносинам з контрагентами.

Для здійснення якісного контролю використовується різноманітна інформаційна база, що включає договори з постачальниками та підрядниками, накладні, акти приймання-передачі товарів і виконаних робіт, рахунки-фактури, облікові реєстри, дані Головної книги та відповідні форми фінансової звітності. Саме сукупність цих джерел забезпечує можливість комплексно оцінити стан розрахунків, підтвердити їхню достовірність і встановити потенційні ризики.

Ефективна система контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками ґрунтується на комплексному охопленні всіх стадій здійснення господарських операцій – від ініціювання ділових відносин до остаточного закриття зобов'язань. Такий підхід дозволяє не лише виявляти порушення постфактум, а й запобігати їх виникненню, формувати прозоре інформаційне середовище та забезпечувати раціональне управління фінансовими потоками підприємства.

Контрольна діяльність має бути безперервною, послідовною й взаємопов'язаною, що передбачає функціонування трьох ключових етапів: попереднього, поточного та наступного контролю – табл. 3.6.

Попередній контроль відіграє базову роль, оскільки саме на цьому етапі формується юридична, фінансова та організаційна основа майбутніх розрахунків. Його здійснення починається ще до укладання договору та охоплює ретельний аналіз необхідності співпраці з конкретним контрагентом. У процесі попереднього контролю оцінюється економічна доцільність майбутніх витрат, перевіряється правомірність договорів, визначається відповідність умов поставки та оплати виробничим потребам підприємства. Значне місце відводиться оцінці фінансової стійкості та ділової репутації постачальника, включаючи вивчення попереднього досвіду співпраці, виконання договірних зобов'язань, наявності судових спорів або негативних

відгуків. Аналізуються можливі ризики невиконання поставок, зміни цін, затримок у розрахунках.

Таблиця 3.6

Етапи та процедури контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками

Етап контролю	Зміст та основні процедури
Попередній контроль	- Аналіз доцільності укладання договорів; - Оцінка фінансових ризиків і репутації контрагента; - Перевірка умов оплати, термінів, гарантій; - Узгодження графіків поставок і розрахунків.
Поточний контроль	- Перевірка первинних документів (накладних, актів, рахунків); - Контроль своєчасності та правильності оформлення документів; - Зіставлення первинних даних із даними облікових регістрів; - Відстеження дотримання договірних умов щодо оплати.
Наступний контроль	- Звірка взаєморозрахунків із контрагентами; - Інвентаризація кредиторської заборгованості; - Аналіз строків та динаміки заборгованості; - Виявлення прострочених зобов'язань і оцінка ризиків.

На цьому етапі уточнюються ключові фінансові параметри договору: авансові платежі, терміни виконання, штрафні санкції, умови гарантійного обслуговування, правила повернення продукції. Крім того, узгоджуються графіки поставок і платежів, що створює чіткий механізм планування руху товарних і грошових потоків. Таким чином, попередній контроль надає підприємству інструменти для мінімізації ризиків та забезпечує фінансову обґрунтованість майбутньої операції, створюючи фундамент для прозорих і надійних взаєморозрахунків.

Поточний контроль здійснюється у процесі виконання господарських операцій і має оперативний характер. Його головне завдання – забезпечити достовірність документального оформлення розрахунків, відповідність фактичних операцій умовам договорів та недопущення накопичення необґрунтованих зобов'язань. На цьому етапі важливими є перевірка первинних документів, правильність і повнота їх реквізитів, відповідність зазначених даних фактичним обсягам поставлених товарів чи наданих послуг. Накладні, акти виконаних робіт, рахунки-фактури порівнюються з даними облікових

регістрів, що дає змогу оперативно виявити розбіжності, арифметичні помилки, дублювання або підміну документів.

Поточний контроль також передбачає моніторинг дотримання договірних умов щодо термінів оплати, послідовності платежів, відповідності вартості поставлених товарів погодженим цінам. Оперативне реагування на відхилення – затримки документів, коригування специфікацій, зміни обсягів поставок – дозволяє уникнути накопичення проблемних ситуацій, які можуть вплинути на достовірність обліку та фінансову стабільність підприємства. Фактично поточний контроль виступає «бар'єром» для появи викривлень у розрахунках і забезпечує надійну інформаційну базу для подальших етапів контролю.

Наступний контроль реалізується після виконання господарських операцій та має на меті підтвердження правильності відображення розрахунків у бухгалтерському обліку та оцінку стану кредиторської заборгованості. Він включає звірку взаєморозрахунків із контрагентами, що дозволяє усунути можливі розбіжності у записах двох сторін. Обов'язковим елементом є інвентаризація кредиторської заборгованості, у ході якої виявляються невраховані або прострочені суми, визначаються причини їх виникнення та ступінь впливу на фінансовий стан підприємства.

На цьому етапі проводиться аналіз структури, строків та динаміки заборгованості, що дає змогу оцінити ефективність політики розрахунків, виявити напрями підвищення платіжної дисципліни та визначити потенційні ризики, пов'язані з порушенням договірних зобов'язань. Наступний контроль не лише підтверджує достовірність облікової інформації, а й забезпечує управлінську основу для прийняття рішень щодо оптимізації роботи з постачальниками, реструктуризації боргів або зміни підходів до договірної політики.

Одним із ключових напрямів підвищення прозорості та ефективності розрахунків з постачальниками та підрядниками є застосування сучасних інструментів контролю, що дозволяють своєчасно виявляти відхилення, оцінювати ризики прострочення та забезпечувати достовірність облікових

даних. Використання аналітичних інструментів є особливо важливим для установ, діяльність яких залежить від ритмічного фінансування та своєчасного виконання договірних зобов'язань.

Одним із найпоширеніших методів оцінки стану кредиторської заборгованості є контроль за строками оплати (aging analysis), який забезпечує групування зобов'язань за періодами їх прострочення або перебування у балансі. Це дозволяє не лише визначити обсяг зобов'язань, що потребують негайної уваги, а й сформулювати управлінські рішення щодо пріоритетності оплати. У контексті державної установи здійснення такого аналізу дає можливість виявити частку зобов'язань із підвищеним ризиком та оцінити напруженість платіжної дисципліни – табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Аналіз кредиторської заборгованості за строками (aging-analysis)

Група за строком оплати	Сума, грн	Частка, %	Характеристика ризику
До 30 днів	1 250 000	59,0	Нормальний рівень операційної заборгованості
31–60 днів	420 000	19,8	Ознака напруженості платіжної дисципліни
61–90 днів	210 000	9,9	Потребує уточнення причин затримки
Понад 90 днів	237 505	11,3	Високий ризик прострочення
Усього	2 117 505	100	–

Отримані дані свідчать, що більша частина кредиторської заборгованості перебуває в межах нормативних строків, однак понад 11 % зобов'язань є простроченими. Це сигналізує про необхідність посилення контролю за графіком оплат та оптимізації грошових потоків, аби уникнути накопичення критичних боргів і потенційних санкцій з боку постачальників.

Важливою частиною контролю є також звіряння розрахунків із контрагентами, яке забезпечує відповідність даних підприємства інформації, що міститься у документах постачальників. Звіряльна відомість дозволяє встановити розбіжності, визначити їх причини та оперативно коригувати облікові записи, попереджаючи виникнення спірних ситуацій – табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Звіральна відомість розрахунків із постачальниками (приклад)

Контрагент	За даними підприємства, грн	За даними постачальника, грн	Відхилення	Причина	Коментар
Постачальник 1	350 000	350 000	0	Відхилень немає	Документи узгоджені
Постачальник 2	125 000	141 000	-16 000	Не відображено акт в обліку	Підлягає коригуванню
Постачальник 3	687 505	680 000	+7 505	Різниця у датах відвантаження	Необхідна повторна звірка
Усього	1 162 505	1 171 000	-8 495	—	—

Звірка показала наявність незначних розбіжностей, які пов'язані з різним датуванням документів або несвоєчасним відображенням господарських операцій. Подібні відхилення є типовими, однак їх невчасне усунення може спричинити спірні питання або викривлення показників кредиторської заборгованості.

Тому регулярне проведення звірок є обов'язковим елементом внутрішнього контролю.

Завершальним інструментом є відомість внутрішнього контролю розрахунків, яка фіксує результати перевірок, відхилення та відповідальних осіб.

Її застосування забезпечує прозорість руху документів, формує дисципліну розрахунків та дозволяє накопичувати доказову базу для подальшого аудиту.

Відомість внутрішнього контролю дозволяє оперативно реагувати на помилки та неточності, а також забезпечує доказовість у разі спірних питань. Регулярність таких перевірок суттєво знижує ризик некоректного формування кредиторської заборгованості та сприяє підвищенню контролю.

Таблиця 3.9

Відомість внутрішнього контролю розрахунків (приклад)

Дата	Документ	Сума, грн	Суть операції	Результат перевірки	Виявлені відхилення	Відповідальний
15.02.2024	Накладна №17	48000	Матеріали	Підтверджено	Немає	Бухгалтер
28.02.2024	Акт №05	120000	Послуги	Частково підтверджено	Відсутня печатка	Економіст
10.03.2024	Рахунок №112	75500	Поставка товарів	Потребує уточнення	Розбіжність дат	Бухгалтер

Здійснений контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками показав, що система управління короткостроковими зобов'язаннями в державної установи потребує подальшого вдосконалення, оскільки виявлені окремі відхилення та розбіжності в облікових даних свідчать про недостатню регулярність звірок та певні прогалини в документальному супроводі операцій. Проведений aging-analysis засвідчив наявність простроченої заборгованості, що становить понад 11 % загального обсягу кредиторської заборгованості, що формує ризики порушення платіжної дисципліни та можливих фінансових санкцій з боку постачальників.

Звіряльна відомість виявила незначні, але системні розбіжності між даними підприємства та інформацією контрагентів, що пов'язано переважно з несвоєчасним відображенням первинних документів або відмінностями у датуванні поставок. Ці відхилення можуть спричинити спірні ситуації або затримку платежів, тому підприємству доцільно посилити контроль за повнотою й актуальністю документів.

Відомість внутрішнього контролю засвідчила, що частина документів має формальні недоліки (відсутність печаток, невідповідність дат), а окремі операції потребують уточнення або додаткового підтвердження. Це вказує на необхідність підвищення дисципліни ведення первинного обліку, удосконалення процедур перевірки документів та підвищення відповідальності працівників, задіяних у процесі розрахунків.

ВИСНОВКИ

У межах дослідження встановлено, що розрахунки з постачальниками та підрядниками в установах державного сектору мають багатовимірний економічний зміст, оскільки формуються в умовах поєднання бюджетних обмежень, специфічних функцій установи та вимог фінансової прозорості. На прикладі виправної колонії доведено, що зобов'язання за отримані товари, роботи й послуги є невід'ємною складовою забезпечення її операційної, виробничої та соціальної діяльності, а їх своєчасне відображення визначає безперервність функціонування установи.

Особливості діяльності пенітенціарних установ – соціальна та безпекова спрямованість, жорстка кошторисна дисципліна, наявність спеціального фонду та підвищені вимоги до внутрішнього контролю – зумовлюють специфіку формування й обліку таких зобов'язань. Установлено, що правильна класифікація, достовірна оцінка та своєчасне визнання зобов'язань є основою для ефективного управління фінансовими ресурсами, мінімізації ризиків та забезпечення прозорості розрахункових процесів.

Аналітичний огляд показав, що облік розрахунків із постачальниками не обмежується лише фіксацією зобов'язань, а виступає інструментом управління: він дозволяє оптимізувати розподіл бюджетних коштів, контролювати дотримання умов договорів, прогнозувати майбутні видатки та підтримувати стійкість установи в умовах зовнішніх викликів.

Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в державному секторі формує цілісну та ієрархічно впорядковану систему регулювання, що охоплює законодавчі норми, стандарти, методичні рекомендації та організаційні інструменти контролю. Базовими елементами цієї системи є Бюджетний кодекс України, Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі, а також План рахунків та Порядок його застосування. Їх комплексна дія забезпечує прозорість, уніфікацію та

контрольованість фінансової інформації, що особливо важливо для установ державного сектору, діяльність яких пов'язана із виконанням публічних функцій та розпорядженням бюджетними ресурсами. У цьому контексті нормативна база виступає інструментом підвищення облікової дисципліни, зниження ризиків помилок і зловживань, а також забезпечення достовірності даних, необхідних для управлінських рішень, внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту.

Проведений аналіз організаційно-економічних особливостей державної установи засвідчив, що установа функціонує як важливий елемент регіональної пенітенціарної інфраструктури, поєднуючи виконання кримінально-виконавчих завдань із забезпеченням стабільного обсягу бюджетних витрат та значної кількості договірних зобов'язань, насамперед у сфері енергопостачання, комунальних послуг і матеріально-технічного забезпечення. Структура фінансових потоків установи характеризується високою витратністю основної діяльності, відсутністю прибутковості та обмеженою спроможністю спеціального фонду формувати власні ресурси. У цьому контексті облікова політика виступає ключовим управлінським інструментом, що забезпечує прозорість руху активів, документування зобов'язань та достовірність фінансової звітності відповідно до вимог НП(С)БОДС, Плану рахунків державного сектору та регламентів Державного казначейства України. Особливості її формування у виправній колонії зумовлені необхідністю детального обліку запасів, специфіки комунальних контрактів, значного обсягу необоротних активів режимного призначення, а також потребою в окремому веденні спеціального фонду, що акумулює результати виробничої діяльності засуджених. Сукупність цих характеристик визначає підвищені вимоги до організації бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, які забезпечують раціональне використання бюджетних ресурсів, безперервність функціонування установи та дотримання принципів підзвітності у сфері державного сектору.

Основні результати щодо організації обліку розрахунків з постачальниками в державній установі зводяться до такого: облік ведеться

відповідно до НП(С)БОДС та Плану рахунків державного сектору; ключовим є застосування рахунку 6211 для контролю за заборгованістю; операції оформлюються через Казначейство з обов'язковим відображенням податкового кредиту; аналітичний облік забезпечує детальне відстеження кожного постачальника та етапу розрахунків; рух зобов'язань документально підтверджений і відповідає вимогам бюджетної дисципліни. Така організація обліку гарантує прозорість, своєчасність платежів та контроль за використанням бюджетних коштів.

Відображення розрахунків з постачальниками та підрядниками у фінансовій звітності суб'єктів державного сектору забезпечує формування повної та достовірної інформації про стан зобов'язань установи, дотримання бюджетної дисципліни та ефективність використання коштів. Дані рахунку 62 та відповідних субрахунків інтегруються у показники Балансу, Звіту про фінансові результати та Звіту про рух грошових коштів, що дозволяє користувачам оцінити обсяги кредиторської заборгованості, своєчасність розрахунків і реальний фінансовий стан установи. Належне документальне оформлення та систематичний аналітичний облік забезпечують коректність відображення операцій у звітності та мінімізують ризики викривлення фінансової інформації. Таким чином, якісне відображення цих операцій у звітності є ключовою умовою прозорості діяльності бюджетної установи та її підзвітності державним органам контролю.

Фінансово-економічний аналіз державної установи засвідчив стабільність функціонування установи та поступове зміцнення її ресурсного потенціалу у 2022–2024 рр. Структура активів і пасивів підприємства є збалансованою, що забезпечує належний рівень фінансової стійкості, хоча зростання короткострокових зобов'язань потребує посилення контролю. Динаміка доходів і видатків свідчить про розширення господарської діяльності та підвищення ефективності використання бюджетних і власних ресурсів. Загалом підприємство демонструє позитивні тенденції розвитку, що створює підґрунтя для подальшого удосконалення управління фінансовими потоками та

оптимізації витрат.

Загальний аналіз динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості державної установи за 2022–2024 рр. засвідчує структурний дисбаланс між активними та пасивними розрахунками. Різке скорочення дебіторської заборгованості свідчить про підвищення оборотності коштів, однак одночасне зростання кредиторської заборгованості формує ризики короткострокової неплатоспроможності. Така ситуація підкреслює необхідність оптимізації політики управління розрахунками та зміцнення внутрішнього контролю за фінансовими зобов'язаннями. У перспективі це дозволить зменшити боргове навантаження і підвищити фінансову стійкість установи.

Узагальнюючи результати проведеного контролю, можна стверджувати, що система управління розрахунками в державній установі виконує базові функції, однак потребує суттєвого посилення в частині своєчасності документального оформлення операцій, регулярності звірок із постачальниками та моніторингу строків оплати. Наявність простроченої кредиторської заборгованості та виявлені розбіжності у взаєморозрахунках свідчать про необхідність удосконалення внутрішніх процедур контролю та підвищення точності формування облікових даних.

Використання аналітичних таблиць, aging-analysis та внутрішніх відомостей контролю підтвердило ефективність цих інструментів для своєчасного виявлення проблемних аспектів і формування управлінських рішень щодо оптимізації фінансових потоків. Результати контролю підкреслюють важливість системного підходу до організації розрахунків і створюють основу для підвищення фінансової дисципліни, зниження ризиків та забезпечення стабільності фінансового стану підприємства

На підставі проведеного дослідження рекомендовано впровадити у практику облікової роботи державної установи дві запропоновані аналітичні форми, що доповнюють чинну систему бухгалтерського обліку та підсилюють внутрішній контроль.

1. «Звіт про стан розрахунків з постачальниками». Використання цієї

форми дає можливість систематизувати інформацію щодо обсягів кредиторської заборгованості, строків її виникнення та погашення, джерел фінансування й найризиковіших контрагентів. Застосування звіту підвищить прозорість обліку, полегшить контроль за дотриманням платіжної дисципліни та сприятиме своєчасному плануванню видатків.

2. «Реєстр авансів і їх закриття». Запровадження реєстру забезпечить повний контроль за станом попередньої оплати, дозволить оперативно відслідковувати отримані товари, роботи та послуги, мінімізувати випадки прострочених або невикористаних авансів, а також зменшити ризик порушення бюджетного законодавства. Реєстр формує єдине інформаційне поле для бухгалтерії та керівництва щодо руху авансів.

Упровадження цих форм підвищує достовірність облікових даних, зміцнює систему внутрішнього контролю та покращує управління фінансовими ресурсами установи, що є особливо важливим для організацій державного сектору, які працюють у режимі жорсткого дотримання бюджетної дисципліни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Antwi S., Okansi E. O. N. D., Oppong D. International analysis of accounting and fiscal management in the public sector: a systematic literature review // *Open Access Library Journal*. 2025. Vol. 12. e13859. DOI: <https://doi.org/10.4236/oalib.1113859>.
2. Okansi E. O. N. D., Oppong D., Antwi S. The impact of globalization on public sector accounting practices in developing countries: a systematic review // *African Journal of Accounting and Financial Research*. 2025. Vol. 8, No. 3. P. 117–132. DOI: <https://doi.org/10.52589/AJAFR-AQLWBERP>.
3. Sonjaya Y. Evolution of perspectives of public sector accounting practice // *Advances in Applied Accounting Research*. 2024. Vol. 2, No. 2. P. 110–122. DOI: <https://doi.org/10.60079/aaar.v2i2.175>.
4. Tsianaka E., Stavropoulos A. International Public Sector Accounting Standards: a comparative study of Greece and European countries // *Theoretical Economics Letters*. 2023. Vol. 13. P. 808–843. DOI: <https://doi.org/10.4236/tel.2023.134047>.
5. Бардаш С., Краєвський В. Стан підготовки бухгалтерів для державного сектору в Україні та підходи щодо його удосконалення // *InterConf*. 2023. Вип. 162. С. 53–60.
6. Бардаш С., Свірко С., Краєвський В. Загальна концепція організації бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектору // *Український економічний часопис*. 2023. № 2. С. 10–16. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-2-2>.
7. Башук І. Г. Організація облікового процесу в бюджетних установах: сучасні підходи та особливості // *Матеріали наук.-практ. заходів*. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. URL: https://repository.hneu.edu.ua/.../Башук_тези.pdf (дата звернення 07.11.2025).
8. Безверхий К. В. Облік в бюджетних установах: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 312 с. URL: <https://utek.uz.ua/wp->

content/uploads/2024/03/Oblik_v_byudzhetnyh_ustanovah_Bezverhyj_2020.pdf.

(дата звернення 07.11.2025).

9. Богдан Ю. М. Спеціальні обов'язки засуджених до позбавлення волі на певний строк у системі їх правового статусу // *Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення*. 2021. № 2. С. 36–40. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2021.2.6>.

10. Боднар І. В., Снітко М. Є. Елементи режиму виконання та відбування покарань як складові забезпечення безпеки засуджених та персоналу установ виконання покарань // *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2019. № 2. С. 64–72.

11. Бонарев В. В. Теоретико-методичні основи бухгалтерського обліку в діяльності суб'єктів державного сектору економіки // *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 11. С. 52–57. DOI: 10.32702/2306-6814.2023.11.52.

12. Боярова О. Внутрішній контроль публічних закупівель бюджетних установ // *Економіка та суспільство*. – 2024. – № 70. – DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-37>.

13. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 р. № 2542-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-14> (дата звернення 07.11.2025).

14. Ванькович Д., Крупка М., Кульчицький М. Оцінювання ролі внутрішнього фінансового контролю в стратегії забезпечення повоєнного відновлення України // *Економіка та суспільство*. – 2025. – № 71. – DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-148>

15. Велієва В. О. Застосування позабалансового обліку у бюджетних установах: нормативне забезпечення та методичні аспекти // *Євроінтеграційний вектор розвитку агроєкосистем в Україні: глобальні виклики та перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 05 червня 2025 р. Харків: Держ. біотехнологічний ун-т, 2025. С. 76–77. URL: <http://btu.kharkov.ua/nauka/konferentsiyi/> (дата звернення 07.11.2025).*

16. Ганяйло О., Савченко Н., Савченко Р. Оцінювання системи внутрішнього контролю в державних установах відповідно до міжнародної

практики внутрішнього аудиту // Молодий вчений. – 2025. – № 4 (135). – DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2025-4-135-6>.

17. Егреші І. Етапи аналізу кошторису бюджетної установи за загальним фондом. *Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю...* : матеріали міжнар. круглого столу (м. Тернопіль, 28 трав. 2021 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2021. Т. 2. С. 35–37. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/>... (дата звернення 07.11.2025).

18. Замкова І. В., Дубініна М. В., Лугова О. І. Роль та значення аудиту ефективності в системі державного фінансового контролю України // *Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту економічних систем: проблеми і шляхи розвитку* : колект. моногр. / за ред. П. О. Куцика, І. Й. Яремка. – Львів : Растр-7, 2024. – С. 350–362.

19. Зобов'язання і витрати: відображаємо в бухгалтерському та бюджетному обліку // *Інтернет-бухгалтерія*. URL: <https://ibuhgalter.net/articles/375>. (дата звернення 07.11.2025).

20. Зубілевич С. Я., Бондарчук К. Ю. Трансформація процесу обліку суб'єктів державного сектору в сучасних умовах // *Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Львів: Львівський торговельно-економічний університет, 2021. С. 79–81. URL: https://www.lute.lviv.ua/.../2021_ZBIRNIK_VIKLADACKOI_KONFERENCII.pdf#page=80. (дата звернення 07.11.2025).

21. Кашперська А. Деякі особливості цифровізації обліку в бюджетних установах // *Економіка та суспільство*. 2025. № 75. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-72>.

22. Кватернюк М. С. Методика аналізу діяльності бюджетних установ. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ*. Вінниця : Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ, 2023. Вип. 169. С. 194–200. URL: http://www.vtei.com.ua/doc/2023/vatra2004/zb14_169.pdf. (дата звернення

07.11.2025).

23. Кирда В. В. Особливості побудови плану рахунків суб'єктів державного сектору // *Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасні концепції розвитку*: зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. студент. конф. (Київ, 11.05.2021). Київ: КНЕУ, 2021. С. 268–269. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/.../ZbD196rnik_tez_21-5672_.pdf#page=269. (дата звернення 07.11.2025).

24. Кіндрацька Л. М., Ларікова Т. В. Інформаційна площина суб'єктів державного сектору // *Інноваційна економіка*. 2024. № 2. С. 196–203. DOI: 10.37332/2309-1533.2024.2.25.

25. Колесніченко А. С. Інвестиційна діяльність установ фінансово-кредитної та бюджетної сфер для цілей обліку та оподаткування. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. С. 69–76. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-7-8-320-321-69-76>.

26. Кондратішина В. В., Зарадюк З. В. Кримінально-виконавче право : навч.-метод. рекомендації. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2022. 30 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21347/1/Krymin_vykon_pravo_Ukr.pdf (дата звернення 07.11.2025).

27. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

28. Костенко А., Рябчук О. Аналіз забезпеченості бюджетних установ трудовими ресурсами та їх використання. *Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес-аналітики* : зб. тез міжнар. інтернет-конф. (м. Ірпінь, 14 трав. 2024 р.). Ірпінь : ДПУ, 2024. С. 55–58.

29. Крамаренко К. М. Роль облікової політики у забезпеченні ефективної діяльності бюджетних установ // *Ефективна економіка*. 2021. № 10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.10.78>.

30. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 3–4. Ст. 21.

31. Крочак О. І. Перспективи розвитку обліку у бюджетних установах // *Актуальні проблеми обліково-аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю*: матеріали IX Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф., 28 жовтня 2021 р., Мукачєво. Мукачєво, 2021. С. 34–36. URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/.../page=34>. (дата звернення 07.11.2025).
32. Канцєдал Н. А., Лега О. В., Морозов Є. Цифровізація логістики: нові технології для покращення управління та оптимізації. *Економічний простір*. 2025. № 199. С. 45–51. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.199.45-51>.
33. Лега О., Канцєдал Н., Пешков А. Інвентаризація як інструмент забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2025. № 34. С. 37-44. URL: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/34.5>.
34. Лега О. В., Канцєдал Н. А., Богаєнко О. С. Система управління паливно-мастильними матеріалами як інструмент зменшення ризиків у діяльності підприємств агробізнесу. *Підприємництво та інновації*. 2025. № 34. С. 28–36. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/34.4>
35. Методичні рекомендації щодо облікової політики суб'єкта державного сектору: затв. наказом Міністерства фінансів України від 23.01.2015 № 11. Київ: Міністерство фінансів України, 2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#Text>. (дата звернення 07.11.2025).
36. Мосійчук Є., Рябчук О. Особливості методики аналізу дебіторської заборгованості в бюджетних установах. *Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес-аналітики* : зб. тез міжнар. інтернет-конф. (м. Ірпінь, 14 трав. 2024 р.). Ірпінь : ДПУ, 2024. С. 91–93.
37. Назаренко А., Пуша О. Податкові аспекти операцій з постачання у взаємовідносинах підприємств різних форм господарювання. *Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки здобувачів вищої освіти факультету обліку та фінансів*: Збірник доповідей науково-практичних конференцій здобувачів вищої освіти за результатами проходження виробничих та технологічних практик. 2025. Випуск 18. Полтава : ПДАУ, 2025. С. 52-54.

38. Найда А. В., Крюкова І. О., Шацкова Л. П. Фінансова звітність бюджетних установ як інструмент державного контролю: від НП(С)БОДС до МСФЗ (IPSAS) // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2025. – № 5 (330). – С. 14–22. – DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2025-5-330-14-22>

39. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності». Затв. наказом Мінфіну України від 28.12.2009 № 1541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0103-10#Text>. (дата звернення 07.11.2025).

40. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 125 «Зміни облікових оцінок та виправлення помилок». Затв. наказом Мінфіну України від 24.12.2010 № 1629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0090-11#Text>. (дата звернення 07.11.2025).

41. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 128 "Зобов'язання". Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2010 № 1629; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 20.01.2011 за № 93/18831. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0093-11#Text>. (дата звернення 07.11.2025).

42. Нашкерська М. М. Підходи до визначення основних напрямів аналізу фінансового стану бюджетної установи. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2023. Вип. 4(162). С. 35–39. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2023-4-6>.

43. Німчук І. Облік, аналіз і контроль діяльності установ державного сектору: об'єктивність потреби розвитку. *Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю...* : матеріали міжнар. круглого столу (м. Тернопіль, 28 трав. 2021 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2021. Т. 2. С. 46–49. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/>... (дата звернення 07.11.2025).

44. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в державному секторі // Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>. (дата звернення 07.11.2025).

45. Облік у бюджетних установах : курс лекцій для здобувачів вищої освіти спец. 071 «Облік і оподаткування». – Миколаїв : Миколаївський НАУ, 2020. – 110 с.
46. Облік у бюджетних установах : навч. посіб. / за ред. В. С. Леня. – Чернігів : Десна Поліграф, 2016. – 560 с.
47. Орлов Ю. В. Злочинність і протидія їй в умовах війни: кримінально-правовий та кримінологічний виміри : монографія. Харків : Право, 2023. 252 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0574ad96-4bdd-4d82-a006-5684cc4b0442/content>. (дата звернення 07.11.2025).
48. Павелко О. В., Романець О. В., Чабар Ю. О. Організація бухгалтерського обліку основних засобів підприємств та суб'єктів державного сектору: напрями удосконалення // *Вісник НУВГП. Серія: Економічні науки*. 2021. Вип. 4(96). С. 245–267.
49. Пилип'як В. В. Контроль і відповідальність у фінансових правовідносинах за участю бюджетних установ // *Нове українське право. Трибуна молодого вченого*. – 2024. – № 6. – DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2024.6.23>.
50. Пиріг А. В. Особливості державного фінансового контролю у сфері обігу бюджетних коштів // *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. – 2024. – Т. 4, № 86. – С. 14–22. – DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.4>.
51. Полятикіна Л. І., Ніколаєнко А. Л. Особливості формування облікової політики в бюджетних установах // *Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (заочна форма)*. Полтава, 2021. С. 283–285.
52. Правдюк Н. Л., Козловська Л. Ю. Особливості використання Плану рахунків бухгалтерського обліку в бюджетних установах // *Ефективна економіка*. 2023. № 10. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.10.11>.
53. Предко А. Ю. Особливості формування облікової політики в

бюджетних установах // *Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* Чернігів : Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», 2023. С. 156–159. URL: <https://ir.stu.cn.ua/server/api/core/bitstreams/85ce412f-379d-46e3-89ed-f42e6292da43/content>. (дата звернення 07.11.2025).

54. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 (зі змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>. (дата звернення 07.11.2025).

55. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі: Міністерство фінансів України. Наказ від 31.12.2013 № 1203. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25.01.2014 за № 161/24938. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text>. (дата звернення 07.11.2025).

56. Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності про виконання державного та місцевих бюджетів в органах Державної казначейської служби України: Міністерство фінансів України. Наказ від 21.10.2013 № 885. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 08.11.2013 за № 1915/24447. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1915-13#Text>. (дата звернення 07.11.2025).

57. Про затвердження Порядку бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ та внесення змін до деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ: Міністерство фінансів України. Наказ від 02.04.2014 № 372. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 16.04.2014 за № 426/25203. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0426-14#Text>. (дата звернення 07.11.2025).

58. Про затвердження Порядку заповнення форм фінансової звітності в державному секторі та Змін до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 "Подання фінансової звітності": Міністерство фінансів України. Наказ від 28.02.2017 № 307. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21.03.2017 за № 384/30252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0384-17#Text>. (дата звернення

07.11.2025).

59. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань: наказ Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-18#Text>. (дата звернення 07.11.2025).

60. Про затвердження типових форм для відображення бюджетними установами результатів інвентаризації: Міністерство фінансів України. Наказ від 17.06.2015 № 572. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 06.07.2015 за № 788/27233. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0788-15#Text>. (дата звернення 07.11.2025).

61. Про норми харчування осіб, які тримаються в установах виконання покарань...: наказ Міністерства юстиції України від 16.06.1992 № 336. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/336-92-%D0%BF#Text>. (дата звернення 07.11.2025).

62. Пуша О., Назаренко А. Нормативні передумови застосування санкцій у договірних відносинах з постачальниками. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін*: Збірник наукових праць VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. 30 жовтня 2025 р., м. Полтава, / Полтавський державний аграрний університет. Полтава: ПДАУ, 2025.

63. Семенова С., Вісен В. Бухгалтерський облік, що забезпечує фінансову та нефінансову звітність підприємств // *European Science*. 2023. Т. 2, № 7. С. 30–39. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13255264>.

64. Синиця Ю. С. Облік та оподаткування в бюджетних установах: навч. посіб. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2024. 284 с.

65. Скрипник А. С., Хмелюк А. В. Облік фінансово-розрахункових операцій в бюджетних установах // *Перспективи регулювання соціально-економічних процесів в Україні*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 6 жовтня 2023 р., Одеса. Одеса: Олді+, 2023. С. 159–161.

66. Скрипник Г., Владислав Ч. Державний фінансовий контроль України в умовах воєнного стану // *Економіка та суспільство*. – 2024. – № 70. –

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-139>.

67. Смірнова І. Особливості розвитку управлінського обліку суб'єктів державного сектору // *Бухгалтерський облік суб'єктів державного сектору: проблеми практики та професійної підготовки*: зб. тез круглого столу (м. Ірпінь, 05.10.2023). Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С. 81–86.

68. Смірнова І., Олейніченко Д. Функції управлінського обліку в державному секторі економіки // *Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем* : матер. XII Міжнар. наук.-практ. конф., 5 груд. 2024 р. Кропивницький : ЦНТУ, 2024. С. 286–289.

69. Сторожук Т. До питання формування облікової політики бюджетних установ // *Бухгалтерський облік суб'єктів державного сектору: проблеми практики та професійної підготовки*: зб. тез круглого столу (м. Ірпінь, 05.10.2023). Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С. 86–91.

70. Хмелюк А. В., Галахова М. В. Аналіз результатів діяльності бюджетної установи. *Перспективи стабільного економічного розвитку та соціальних комунікацій в умовах сучасних викликів...* : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кам'янське, 25–26 квіт. 2024 р.). Кам'янське : ДДТУ, 2024. С. 447–451.

URL: <https://www.dstu.in.ua/wp-content/uploads/2024/05/zbirnyk.pdf#page=447> (дата звернення 07.11.2025).

71. Хомишин І. Нормативно-правове та організаційне забезпечення комплектування персоналу в Державній кримінально-виконавчій службі України // *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія: Юридичні науки*. 2020. Т. 7, № 2. С. 180–188. DOI: <http://doi.org/10.23939/law2020.26.180>.

72. Цятковська О. В. Облік нефінансових активів суб'єктів державного сектору // *Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах глобалізаційних змін* : матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (8 груд. 2022 р.). Київ : КНЕУ, 2022. С. 210–211. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/8ac3ce08-9be2-4f2f-9595-0deaef5871>. (дата

звернення 07.11.2025).

73. Шаповалов М. О. Облік у бюджетних установах в умовах війни / наук. кер. Тарашенко В. А. // *Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект*: зб. тез IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 18 травня 2023 р. Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С. 79–82. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/.../page=79>. (дата звернення 07.11.2025).

74. Шинкаренко О. М., Гавриленко В. О., Андрусак В. М. Методологічні принципи формування облікової політики суб'єктів державного сектору: контроль та ефективність // *Економіка та держава*. 2025. № 3(91). С. 122–131. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/91.122>.

75. Шутка С., Воляник Г. Сучасні тенденції ведення обліку в установах державного сектору економіки // *Бухгалтерський облік суб'єктів державного сектору: проблеми практики та професійної підготовки* : зб. тез круглого столу, 05 жовт. 2023 р. Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. С. 98–105.

76. Юрченко А. М. Розбудова систем внутрішнього контролю в органах публічної влади та установах публічного сектору : дис. ... д-ра філос. : 281 Публічне управління та адміністрування. – Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2025. – 239 с.